

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Ele Margna

LAULUDE JA SALMIDE KASUTAMISE PRAKTIKA NING TÕLGENDUS OMA
PRAKTIKALE VIIIE KOOLIEELSES EAS LASTELE INGLISE KEELT ÕPETAVA
ÕPETAJA NÄITEL

bakalaureusetöö

Juhendaja: Kristel Ruutmets

Läbiv pealkiri: Laulude ja salmide kasutamine võõrkeele õpetamisel

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Kristel Ruutmets (MA)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees: Irja Vaas (MA)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2014

Laulude ja salmide kasutamise praktika ning tõlgendus oma praktikale viie koolieelses eas lastele
inglise keelt õpetava õpetaja näitel

Resümee

Uurimuse eesmärgiks oli lastele inglise keelt õpetavate õpetajate praktikale ja tõlgendustele toetult uurida, kuidas kasutatakse laule ja salme koolieelses eas lastele inglise keele õpetamisel. Töö teoreetilises osas esitatakse ülevaade laulude ja salmide kasutamisega seonduvast võõrkeeles õpetamisel koolieelses eas lastele. Empiirilise materjali kogumiseks viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud viie koolieelses eas lastele inglise keelt õpetava õpetajaga.

Tulemustest selgus, et enamus õpetajatest kasutasid enda praktikas laule keeleõppe eesmärgil üsna sageli, kuid salme võrreldes lauludega tunduvalt vähem. Laulude ja salmide õpetamisel ja esitamisel kasutati mitmeid tegevusi ning näitlikke õppevahendeid, nt liigutusi, imiteerimist, läbimängimist, pilte, esemeid ja videoid. Veel selgus, et õpetajate arvates tuleb laulude ja salmide valimisel varaseks võõrkeelesõppeks arvestada nii nende pikkuse, keerukuse kui ka lastepärasusega. Laule ja salme kasutati mitmetel eesmärkidel paljude teemade juures ja tegevuste erinevatel etappidel. Õpetajad pidasid laule ja salme oluliseks vahendiks inglise keele õpetamisel, kuna need andsid õpetajatele hea võimaluse tegeleda võõrkeelesõppega seotud oskuste arendamisega. Sama tähtsaks pidasid nad seda laste jaoks, sest lapsed olid lõbusate laulude ja salmide abil inglise keele õppimiseks väga motiveeritud ja esitlesid hea meelega õpitut teadmisi võõrkeeles.

Märksõnad: *laulud ja salmid, varane võõrkeelesõpe, inglise keel*

Using Songs and Nursery Rhymes in Pre-school Children's English Language Teaching:

Practices and Their Interpretations of Five Teachers

Abstract

Based on the practices and their interpretations of teachers, the study aimed to find out how songs and nursery rhymes were used in pre-schools for English language teaching. The theoretical part of the thesis gave an overview of various aspects associated with using songs and nursery rhymes in foreign language teaching in pre-schools. The empirical data were gathered through semi-structured interviews, which were conducted with five teachers who gave English language classes to pre-schoolers.

The findings indicated that most of the teachers quite often made use of songs during their teaching; nursery rhymes, however, were less often used. Various activities and visual aids e.g. movements, imitation, replay, pictures, realia, videos, etc. were used while teaching and performing songs and nursery rhymes. According to the teachers, length, difficulty and child friendliness of songs and nursery rhymes needed to be considered while choosing them for classes. The results also revealed that songs and nursery rhymes were used for different reasons, for teaching various topics and during different phases of activities. The teachers considered songs and nursery rhymes to be important instruments in teaching English as they gave the teachers a good opportunity to develop children's foreign language skills. The teachers also believed songs and nursery rhymes to be equally important for children as they were highly motivated to learn English through the use of jolly songs and nursery rhymes and were happy to demonstrate their new knowledge in foreign language.

Keywords: *songs and nursery rhymes, early foreign language teaching, English*

Sisukord

Sissejuhatus	5
Laulude ja salmide kasutamise tähtsus varases võõrkeelesõppes	6
Varaseks inglise keele õppeks sobivad laulud ja salmid	9
Varaseks inglise keele õppeks sobivad laulud.	9
Varaseks inglise keele õppeks sobivad salmid.	11
Laulude ja salmide valimine varaseks võõrkeelesõppeks	12
Laulude ja salmide kasutamise põhimõtted ja võimalused varases inglise keele õppes	13
Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused	15
Metoodika.....	16
Valim	16
Mõõtevahend	17
Uurimuse valiidsus, reliaablus ja uurimiseetikaga arvestamine	18
Protseduur	19
Kodeerimine ja kategooriate moodustamine	20
Tulemused	21
Arutelu.....	29
Töö väärtus, meetodi kriitika ja soovitus edaspidisteks uurimusteks	33
Tänuõnad	34
Autorsuse kinnitus	34
Kasutatud kirjandus	35
Lisa 1	38
Lisa 2	41
Lisa 3	43
Lisa 4	45

Sissejuhatus

Lapsed on loomupäraselt head keeleõppijad. Näiteks on leitud, et enamus lapsi on võimelised võõrkeeli omandama kiiresti ilma suurema vaevata, seda eriti, kui täiskasvanud toetavad neid asjakohaste keeleõppe tegevustega (Dunn, 2012; Elvin, Maagerø, & Simonsen, 2007).

Koolieelikud omandavad teadmisi ja oskusi võõrkeeltest kas või neid ümbritsevast keskkonnast, nagu näiteks arvutist ja televiisorist, aga ka reisides või otsesel suhtlemisel võõrkeelt kõnelevate laste ja täiskasvanutega. Kiire võõrkeele omandamise üheks peamiseks eelduseks peab Halliwell (1992) koolieelses eas laste puhul nende kaasasündinud keeleinstinkti, esmaseid õpioskusi ja iseloomujooni. Kui on loodud soodsad tingimused, siis on keeleõpe koolieelikutel loomupärane.

Üheks võimaluseks, kuidas koolieelikute kaasasündinud keeleinstinkti arendada ning nende võõrkeelte vaistu ja oskusi edendada, on laulude ja salmide abil. Sellised varaseks võõrkeeleõppeks valitud laulud ja salmid peavad samas olema lastepärased, lähtuma laste vanusest, üldisest arengust, teadmiste ja oskuste tasemest. Taoliste sobivate tingimuste korral tunnevad lapsed ennast keele õppimisel ja isiklike keele õppimise strateegiate kasutamisel enesekindlalt (Dunn, 2012).

Varajasest võõrkeeleõppest ja sellega kaasnevatest eelistest on hakatud üha rohkem rääkima. Näiteks Euroopa Liidu keelelise mitmekesisuse strateegias väärtustatakse kõrgelt varajast keeleõpet, mistõttu on ka Euroopa Liidu keelepoliitika eesmärgiks, et iga inimene oskaks lisaks oma emakeelele veel kahte võõrkeelt (Varajane saksa keele..., 2013). Eestis algab kohustuslik võõrkeeleõpe I kooliastmes (Põhikooli riiklik õppekava..., 2011). Reaalselt alustatakse aga üha sagedamini võõrkeelte, valdavalt inglise keele, õpetamist ringitööna vanemate soovil juba lasteaedades. Kui vanemad on rahalise tasu eest nõus oma lapse inglise keele huviringi panema, siis järelikult vajadus selle järele on olemas.

Varajase võõrkeele õpetamise valdkonnas on tehtud uurimusi nii välismaal kui ka Eestis. Laulude ja salmide kasutamise kohta varajases võõrkeele (prantsuse keele) õppes on tehtud uurimus Suurbritannias (Jarvis, 2013). Ka Hong Kongis läbiviidud uurimuses võõrkeele (inglise keele) õpetamise kohta koolieelses eas käsitletakse ühe aspektina laulude ja salmide kasutamise tähtsust (Wong Kwok Shing, 2006). Ameerika Ühendriikides tehtud uurimuses võrreldakse võõrkeele (hispaania keele) õpetamisel koolieelikutele kaht meetodit: arusaamisele ja füüsilisele reageerimisele toetuva käsutäitmismeetodi (*total physical response, TPR*) ning laulude ja salmide kasutamist (Omari, 2001). Eesti kontekstis Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudis on

varasemalt varajase võõrkeele (inglise keele) õpetamise valdkonnas tehtud üheksa lõputööd. Kolmes neist on uuritud inglise keele õpetamist lasteaias üldiselt (Einaru, 2007; Otto, 2013; Peek, 2007) ja kuues töös võõrkeeleõppega seotud konkreetseid aspekte või koostatud sihtrühmale sobilik õppematerjal, nagu dramatiseeringute kasutamine (Haljak, 2011), juttude kasutamine (Haljak, 2009; Tamm, 2013), kunsti- ja käsitöötegevuste kasutamine (Karu, 2009), sõnavara õpetamine (Karmiste, 2009) ning pühade tähistamine (Kivijärv, 2010). Kuna laulude ja salmide kasutamise kohta varajases võõrkeeleõppes autorile teadaolevalt haridusteaduste instituudis eelnevalt lõputööd tehtud ei ole, siis on oluline uurimisprobleem, milline on koolieelses eas lastele inglise keelt õpetavate õpetajate praktika laulude ja salmide kasutamisel. Samuti on oluline teada, missugused on õpetajate tõlgendused oma praktikale.

Käesoleva bakalaureusetöö uurimuse eesmärk on lastele inglise keelt õpetavate õpetajate praktikale ja tõlgendustele toetuvalt uurida, kuidas kasutatakse laule ja salme koolieelses eas lastele inglise keele õpetamisel.

Laulude ja salmide kasutamise tähtsus varases võõrkeeleõppes

Laulude ja salmide kasutamine on koolieelses eas lastele oluline mitmel erineval põhjusel. Esiteks on laulud ja salmid seotud emotsioonidega, võimaldades lapsel nende kaudu oma tundeid väljendada (Mangold & Bierich-Schopmeyer, 2010). Lisaks on koolieelikutele kirjutatud laulud ja salmid heaks keele õppimise vahendiks, sest õpetajad saavad neid kasutada erinevate vanusegruppidega kõigil keeleõppe etappidel. Laule ja salme on võimalik leida laial valikul nii kauplustest, raamatukogudest kui ka interneti vahendusel, mistõttu saab iga õpetaja vastavalt hetkel käsitletavale teemale nende hulgast sobivad välja valida. Ruutmets ja Saluveer (2008) leiavad, et kuna laulud ja salmid mängivad laste elus olulist rolli, on nende kasutamine koolieelses eas võõrkeele õppimiseks kõige lihtsam ja loomulikum viis. Samuti teevad laulude ja salmide kaudu õppimise meeldivaks muusika ja rütm, julgustades aktiivselt sõnade meeldejätmist (Phillips, 1993; Reilly & Ward, 2003). Eeltoodust järeldub, et laulude ja salmide kasutamine varases keeleõppes on sobilik nii laste kui ka õpetajate seisukohast.

Brewster, Ellis ja Girard (2002) leiavad, et hoolikalt valitud laulud ja salmid toetavad mitmekülgset võõrkeeleõppega seotud keeleliste oskuste arengut. Näiteks rõhutavad nad (ibid), et loomulike ja nauditavate kordustega rikastatud laulud ja salmid on heaks vahendiks, kuidas lastele loovalt uut sõnavara tutvustada. Ka saab laule ja salme lõimitult kasutada kõigi keeleliste

osaoskuste arendamiseks ning häälduse täiustamiseks, ehk teisisõnu aitavad need kaasa lapse keelelisele arendamisele. Ka mitmed teised autorid (nt Dunn, 1983, 2012; Hadfield & Hadfield, 2008; Phillips, 1993) on tõdenud, et meeldivat vaheldust pakkudes toetavad laulud ja salmid korrektse häälduse, kõnetempo ja intonatsiooni omandamist. Nii näiteks tutvuvad lapsed õppimise käigus võõrkeeles tüüpiliste häälduse omapäradega, nt inglise keeles omase häälikute liitumisega (*linking*), lause rütmi ja rõhuga. Tänu rütmile kõlab häälikute liitumine üksikutes sõnades ja sõnade vahel ehedalt ja on lihtsalt jälgendatav (Brewster et al., 2002). Autorid (ibid) on muuhulgas leidnud, et lastele saab võõrkeeles lauserütmi õpetada ka nendega koos laulu või salmi rütmis kaasa plaksutades, sest sellisel moel leiavad lapsed lihtsamalt sõnadest üles rõhulised silbid. Eelneva tulemusel hakkavad lapsed rütmi ja intonatsiooni õppimisel järk-järgult aru saama erinevate laulude ja salmide kesksest mõttest isegi siis, kui nad ei tea kõikide sõnade tähendust (Delsinne, 2005). Seega kohanevad lapsed läbi laulude ja salmide kasutamise võõrkeeles häälikusüsteemiga ning õpivad pidevalt juurde uut sõnavara, saavutades keelelise soravuse ja hakates omandatud igapäevases kõnes kasutama (Goodger, 2005).

Varaseks keeleõppeks sobivate laulude ja salmide valimisel on oluline nende abstraktsus. Nimelt soovib Dunn (1983, 2012) laulude ja salmide kasutamisel uue keele tutvustamiseks või juba olemasolevate teadmiste kinnistamiseks arvesse võtta, et lastel on kõige kergem mõista, meelde jätta ja kasutada konkreetsete olukordadega seostatavaid sõnu ja väljendeid. Keelega mängimine on keelekasutuse loomulik osa ja lastele tuttav varasematest kokkupuudetest oma emakeeles õpitud lauludest ja salmidest (Scott & Ytreberg, 1990). Autorid (ibid) märgivad, et kui võõrkeelsed laulud ja salmid on sarnaselt emakeelsetega lastele tuttavast keskkonnast ning seostatavad kindlate situatsioonidega, soodustab see keelega mängimist ning lapse keelelise loovuse avaldumist.

Lisaks laste keelelisele arendamisele saab Brewster'i jt (2002) sõnul laulude ja salmide toel tegeleda ka lapse psühholoogilise arendamisega. Lastele kirjutatud laulud ja salmid on motiveerivad ja lõbusad ning kujundavad õpitava keele suhtes positiivse hoiaku. Õpitavaga seonduvad positiivsed emotsioonid motiveerivad omakorda õppima (Mikk, 2000) ning suurendavad keele kasutamise seotud kindlustunnet. Ka Slaterry ja Willis (2001) leiavad, et kuulamine ja matkimine on tegevused, mis aitavad lastel õppimise käigus lauludes ja salmides esinevaid sõnu ning teksti kui terviku sisu paremini mõista. Brumen'i (2011) uurimus koolieelikute motivatsioonist võõrkeeles õppimiseks näitas, et pakkudes lastele loomuomaseid

mängulisi tegevusi, nagu näiteks rääkimine, laulude laulmine, salmide esitamine, mängimine, tunnevad lapsed rahulolu saavutustest ning demonstreerivad hea meelega õpitud teadmisi võõrkeeles. Seega võib kindlalt väita, et laste õpetamine laulude ja salmide abil on tihedalt seotud motivatsiooniga.

Laulude ja salmide õppimise ja kuulamise kaudu saab tegeleda ka lapse kognitiivse arendamisega (Brewster et al., 2002). Autorid (ibid) on leidnud, et laulude ja salmide kasutamine varases võõrkeelesõppes toetab laste keskendumisvõime, mälu ja koordinatsiooni arengut. Neis esinevad kordused võimaldavad lastel riimuvate võtmesõnade abil ette ennustada, mis tuleb järgmisena. Laulud ja salmid, mille tähendusest arusaamist tugevdavad nende juurde tehtavad liigutused, tagavad tegevuste loomuliku vaheldumise, tempo muutused ja õige lähenemise erinevate õpistiilidega lastele. Eelnevalt järeldub, et laulud ja salmid panustavad laste arengu tunnetuslikku ehk kognitiivsesse sfääri mitmekülgset.

Oma panuse annab laulude ja salmide õppimine ka lapse kultuurilisele arendamisele (Brewster et al., 2002), sest andes lastele võimaluse võrrelda algallikast pärinevaid laule ja salme emakeelsetega, toimub keele õppimisega samaaegselt kultuuriliste teadmiste suurendamine. Ka Scrivener'i (2005) järgi suunavad laulud ja salmid vaatlema, kuulama ja märkama ümbritsevat ning mõtisklema asjade üle uuel viisil. Teise kultuuriga seotud üllatavad ideed ja kummaline sõnakasutus ergutavad lapsi kaasa mõtlema ja keelt õppima. Laste kultuuriliste teadmiste avardamises on tähtis roll õpetajatel, kelle ülesanne laulude ja salmide õpetamisel on seejuures tutvustada ka vastavat kultuuri.

Samuti on leitud, et laulude ja salmide õppimine ja esitamine aitab kaasa lapse sotsiaalsele arendamisele (Brewster et al., 2002). Näiteks leiavad autorid (ibid), et ühiselt laulmine ja salmide lugemine kui jagatud kogemus aitab kujundada rühma isikupära, mis väljendub hästi nende rakendamises esinemiste ja etenduste korraldamisel. Kuna lasteaias on laulude ja salmide õppimine ühine ettevõtmine, on ka Slattery ja Willis (2001) leidnud, et see annab lastele kogemuse meeskonnatöö toimimisest, arendades seeläbi nende sotsiaalseid oskusi. Seetõttu on laulude ja salmide ühine ettekandmine lastele igapäevane tegevus, mis annab neile enesekindlust õpitavat keelt sotsiaalses kontekstis edaspidi teistega suhtlemisel kasutada. Ka meeldib lastele õppida laule ja salme selleks, et neid kodus oma vanematele ette laulda või lugeda. Dunn (1983, 2012) leiab, et teades mõnda laulu või salmi, näib lastele, et nad oskavad inglise keeles kõneleda

sama hästi kui täiskasvanud. Seega võib öelda, et laste sotsiaalsed oskused kujunevad välja eelkõige ühiste tegevuste kaudu, nagu näiteks laulude ja salmide koos õppimisel ja esitamisel.

Kokkuvõtvalt nähtub eeltoodust, et laule ja salme võib pidada väärtuslikuks vahendiks inglise keelt koolieelses eas õppivatele lastele ja õpetavatele õpetajatele, sest need on motiveerivad, mitmekülgsest arendavad ja elamuslikud. Nende õppimine ja esitamine pakub lastele nalja ja lõbu ning õpetaja seisukohast on neid võimalik teiste tegevustega oskuslikult lõimides kasutada erinevates tegevustes.

Varaseks inglise keele õppeks sobivad laulud ja salmid

Varaseks võõrkeelesõppeks kirjutatud laule ja salme on märkimisväärselt palju. Selleks, et leida laste vanusegrupiga, keeleoskuse tasemega ja tegevuse eesmärgiga sobivad laulud ja salmid, saab lähtuda neile iseloomulikest tunnustest ja kasutusvõimalustest. Koolieelikutele sobivad sisult lihtsad ja atraktiivsed, sõnavaralt ja lauseehituselt õppijate tasemega kooskõlas olevad laulud ja salmid (Goodger, 2005; Skopinskaya, 1996). Näiteks Järva (1998) leiab, et kuna koolieelses eas lapsed oskavad keskendunult vaadelda, kuulata ja jäljendada, tuleb osata neid arukalt suunata, pakkudes eduelamust ja rõõmu millegagi toimetulekust. Seda kõike on võimalik varases võõrkeelesõppes saavutada sobivate laulude ja salmide vahendusel.

Varaseks inglise keele õppeks sobivad laulud. Murphey (2002), Phillips (1993) ning Reilly ja Ward (2003) liigitavad koolieelikutele sobivaid laule, mille kohta illustreerivad näited on toodud lisas 1, keelesõppe eesmärkidele tuginedes järgnevalt:

- tegevustega seotud laulud (*action songs*), mis arendavad laste kuulamisoskust, toetavad sõnade seostamist tegevusega ning arendavad rütmitaju. Sellest ajendatult hakkavad lapsed mõistma laulude sisu ja matkima nende juurde käivaid liigutusi või tegevusi. Seetõttu saab tegevustega seotud laule õpetada ka juhul, kui lapsed ei oska kaasa laulda. Tegevustega seotud lauludeks on näiteks *Head and shoulders, knees and toes; The Hokey Cokey; Here we go round the mulberry bush; If you're happy and you know it*. Tegevustega seotud laulude sekka arvatakse ka näpumängulaulud (*finger play songs*), mille ülesandeks on integreeritult võõrkeelesõkuse, keskendumisvõime ja peenmotoorika arendamine. Näpumängulaulude sisu näitlikustamiseks tehakse koos lastega nende juurde tekstile vastavaid sõrmeliigutusi. Näpumängulaulude hulka kuuluvad näiteks *Finger family; Mother's knives and forks; Grandma's glasses*;

- loendamislaulud (*counting songs*), mis õpetavad lastele arvsõnu ja loendamist. Koolieelsele eale koostatud loendamislaulud põhinevad tavaliselt arvudel üks kuni kümme ning sisaldavad peale arvsõnade võimalikult vähe teisi sõnu. Neid laule võib laulda ka tagant ettepoole, kuid selleks peavad lapsed arve ühest kümneni juba oskama. Mõlemal juhul soovitatakse võtta appi sõrmed, et lihtsustada arvude õppimist. Headeks loendamislauludeks on näiteks *Ten little fingers; One man went to mow; One, two, three, four, five; Ten in bed*;
- tähestikulaulud (*alphabet songs/spelling songs*), mida kasutakse tähtede ja häälikute õppimisel ja õpetamisel. Lapsed õpivad nende laulude abil sõnu tähthaaval ütleva (*spelling*), sest inglise keeles hääldatakse enamik tähti eesti keelega võrreldes väga erinevalt. Traditsioonilised tähestikulaulud on näiteks *Bingo* ja *The Alphabet song*;
- tähtpäevadega seotud laulud (*songs for special occasions*), millel on peale keele õpetamise veel teinegi oluline funktsioon. Nimelt toimivad need ka laste silmaringi laiendamiseks, andes ülevaate erinevate kultuuridega kaasaskäivatest traditsioonidest. Tuntumad tähtpäevadega seotud laulud on näiteks *Happy birthday; We wish you a Merry Christmas; O Christmas tree; Twinkle, twinkle little star*;
- temaatilised laulud (*topic songs*), mis on mõeldud kasutamiseks inglise keele õppetegevustes kõikvõimalike teemade juures. Temaatilisi laule on kirjutatud näiteks kehaosadest (*Here we go looby loo; You've got me*), loomadest (*I've got a lot of pets; Old MacDonald had a farm*), värvidest (*Colours for you; Red and yellow, pink and green*), ilmast (*It's raining, it's pouring; Incy wincy spider*);
- rütmilaulud (*chants*), mida sageli esitatakse liigutuste ja rütmipillide saatel. Need on heaks õppevahendiks rõhu, lauserütmi ja intonatsiooni õppimisel. Neid saab vaadelda ka kui salme, mida loetakse lihtsalt rütmiliselt, ilma muusikata. Rütmilaulude hulka kuuluvad ka Carolyn Graham'i (2006) välja mõeldud rütmilaulud (*jazz chants*), mis on tekkinud kindlate tempode, džässirütmide ning sõnade lõimimise tulemusel. Autori (ibid) järgi on seda tüüpi rütmilaulud hariliku keele rütmiline ilming, sidudes Ameerika inglise keele kõnerütmi Ameerika džässmuusikaga. Nii nagu temaatilisi laule, saab ka rütmilaule rakendada lastele erinevate teemade õpetamiseks. Headeks rütmilauludeks on *Sausage in the pan; The Train; Where's the fly?; Days of the week*.

Varaseks inglise keele õppeks sobivad salmid. Analoogselt lauludega sobivad inglise keele õpetamiseks koolieelses eas ka salmid, sest neiski väljendub selgelt inglise keelele omane hääldus ja rütm. Nii väikelastele kui ka noortele algajatele võõrkeele õppijatele sobivad kõige paremini lühikesed luuletused ehk salmid (nursery rhymes), sest need jäävad mitmetel põhjustel lastele hõlpsalt meelde. Esiteks on need salmid sõnavaralt lihtsakoelised ja riimuvad ning teiseks on need igati lõbusad ja jutustavad tavaliselt mingi loo (Ruutmets & Saluveer, 2008). Dunn (2012) on täheldanud, et väikelaste õpetamisel tuleks kasutada enamjaolt vaid kordustel põhinevaid salme, kus värsiridades esineb võimalikult vähe uusi sõnu. Autor (ibid) leiab, et salmide lugemise ja õppimise teeb laste jaoks huvitavamaks, kui neid lugeda koos liigutustega. Brewster jt (2002) liigitavad koolieelikutele sobivaid salme, mille kohta illustreerivad näited on toodud lisas 2, järgnevalt:

- liisusalmid (*dipping rhymes*), mis on naljakate seostega lasteriimid. Neid loetakse tavaliselt mängude alguses, kuid sageli ka vaid tuju tõstmiseks. Liisklugemistega otsustatakse, kes mängus osalevatest lastest saab rollist vabaks või saab endale rolli. Jakobson ja Talinurm (2009) toovad välja, et liisusalmide abil saab lahendada laste omavahelisi situatsioone, õpetada neid teistega arvestama ja oma järjekorda ootama. Headeks liisusalmideks on näiteks *Eeny, meeny, miney, mo; One potato, two potatoes, three potatoes, four; Ickle ockle; Dip, dip, dip*;
- salmid, mida loetakse hüppenööriga hüppamise ajal (*skipping rhymes*), mis sobivad hästi kasutamiseks lastegruppidega saalis või mänguväljakul. Sellisteks salmideks on näiteks *All in together; I can do the bunny hop; Cinderella; Eevy, Ivey, Over*;
- nn keeleväänajad (*tongue twisters*), mida sobib lastega kasutada hääldamise treenimiseks. Nende ütlemise teeb keeruliseks alliteratsioon või erinevad häälikud sarnaselt kõlavate sõnade alguses nagu näiteks *thin sticks, thin bricks*. Dunn (2012) toonitab, et keeleväänajaid tuleks esimesel lugemisel öelda aeglaselt ja keskendunult ning igal uuel korral üha kiiremini;
- mõistatused ja naljad (*riddles and jokes*), mis sobivad võõrkeele praktiseerimiseks vanemate koolieelikutega, sest lapsed hakkavad nende vastu suuremat huvi tundma umbes 6. eluaastast alates (Dunn, 2012). Nii mõistatused kui ka naljad suunavad ning julgustavad lapsi aktiivselt mõtlema. Sõnade mängulisuse tõttu on kõige lastepärasemateks *Doctor, Doctor, Waiter, Waiter* ja *Knock, Knock* tüüpi naljad;

- sõnamängulised naljaluuletused (*limericks*), mis sobivad lastele, kelle inglise keele teadmiste ja oskuste tase on kõrgem. Sellisteks luuletusteks on näiteks *There was an Old Man with a beard; There was a Young Lady of Ryde; There was an Old Man of Moldavia*. Skopinskaya (1996) täpsustab, et tavaliselt koosnevad taolised sõnamängulised naljaluuletused viiest reast, kus teine ja viies riimuvad esimese reaga ning neljas rida kolmandaga.

Kokkuvõtteks võib öelda, et koolieelikutele sobilikke laule ja salme on erinevat tüüpi ning neid on võimalik kasutada erinevatel eesmärkidel. Sobivate laulude ja salmide abil inglise keele õpetuse andmine võimaldab lastel end vabalt tunda, sest uusi teadmisi ja oskusi omandatakse lihtsate ja lõbusate laulude ja salmide abil õpetaja vaatlemise, kuulamise ja jäljendamise kaudu.

Laulude ja salmide valimine varaseks võõrkeeleõppeks

Lapsed õpivad kõige paremini siis, kui neil on hea olla. Varases võõrkeeleõppes on seda võimalik saavutada, kui valida õpetatavate laste vanusele, teadmistele ja oskustele sobivad laulud ja salmid (Brewster et al., 2002). Edukaks võõrkeeleõppeks varases eas on oluline, et õpetaja oskaks tegevuste eesmärkide, sisu ja meetodite valimisel arvestada õpetatavate laste võimete ja vajadustega (Nürnbergi soovitused..., 1996). Seejuures on laulud ja salmid varases eas võõrkeele õpetamiseks universaalsed ja asendamatud vahendid, sest õigesti valitud laulud ja salmid arvestavad laste võimete ja vajadustega ning seetõttu tunnevad lapsed end neid õppides ja esitades hästi. Dunn (2012), Goodger (2005) ning Slattery ja Willis (2001) leiavad, et laulude ja salmide valimisel peaksid õpetajad arvestama alljärgnevalt loetletud aspektidega.

- *Laulude ja salmide pikkus*. Koolieelikutele valitud laulud ja salmid peavad olema võimalikult lühikesed, nendes ei tohiks olla üleliigseid sõnu ja väljendeid. Samas peab Wong Kwok Shing (2006) oluliseks, et need oleksid varustatud rikkalike kordustega, sest korduste abil jäävad laulude ja salmide sõnad hästi meelde.
- *Laulude ja salmide keerukus*. Varases eas on tähtsal kohal emotsionaalne side õpitavaga ja samastumine õpetajaga (Nürnbergi soovitused..., 1996). Võõrkeeleõppeks tuleb valida sisult, ülesehituselt ja keelekasutuselt lihtsad laulud ja salmid, mis oleks eakohased ja vastaks laste arengule, individuaalsetele huvidele ning teadmistele ja oskustele inglise keelest.

- *Laulude ja salmide lastepärasus.* Lähtudes laste igapäevastest tegevustest ja neid ümbritsevast keskkonnast, võib olla kindel, et selliselt valitud laulud ja salmid on laste jaoks kõige huvipakkuvad. Õpetaja oskus laule ja salme laste jaoks erinevate tegevuste ja näitlikustamise abil atraktiivseks muuta innustab lapsi veelgi enam võõrkeelt õppima.

Eeltoodust nähtub, et varaseks võõrkeeleõppeks laulude ja salmide valimine eeldab õpetajalt head vaatlusoskust ja intuitsiooni, et aru saada, mis on lastele jõukohane, vastuvõetav ja omandatav. Ühtlasi on oluline, et õpetaja suhtuks õppimisse kui protsessi paindlikult ning teaks, kui palju ja kuidas õppematerjali esitada (Järva, 1998). Soovitav oleks laulude ja salmide valimisel varaseks võõrkeeleõppeks arvestada teemadega, mida lapsed oma emakeelses keskkonnas parasjagu käsitlevad ning integreerida neid teistes tegevuse valdkondades õpetatavate teemadega, mille kaudu oleks lastel võimalik luua seoseid võõrkeele ja emakeele vahel (Reilly & Ward, 2003).

Laulude ja salmide kasutamise põhimõtted ja võimalused varases inglise keele õppes

Koolieelikutele sobivatel ingliskeelsetel lauludel ja salmidel on lugematu hulk omadusi, mis võõrkeele õppimist ja õpetamist toetavad. Tänu sellele saab neid kasutada mitmetel otstarvetel paljude teemade juures ja tegevuste erinevatel etappidel. Brewster'i jt (2002), Phillips'i (1993) ning Slattery ja Willis'e (2001) sõnul sobivad laulud ja salmid tegevuse sissejuhatavas osas laste tähelepanu haaramiseks ja soojendusharjutusteks, põhi- ja kinnistavas osas keskendumist nõudvaks tööks, nagu näiteks sõnavara tutvustamiseks, kinnistamiseks ja arendamiseks, üleminekuks ühelt tegevuselt teisele ning lõpetavas osas tegevuse kokkuvõtmiseks. Phillips'i (1993) ja Thornbury (2006) sõnul õpivad lapsed lauludest ja salmidest isegi, kui neid kasutatakse vaikse taustana loova tegevuse juures, sest väidetavalt haaravad lapsed kuuldust ka alateadlikult uusi keelelisi teadmisi ja oskusi. Järelikult saab laule ja salme sõltuvalt eesmärgist kasutada tegevuse iga osa läbiviimiseks.

Peale selle, et laule ja salme on võimalik rakendada tegevuste erinevatel etappidel, saab neid kasutada ka keeleõpet toetavate tegevustena. Laulude ja salmide mitmekülgne rakenduslikkus varases võõrkeeleõppes võimaldab neid kasutada sobiva atmosfääri loomiseks, uute sõnade tutvustamiseks ja selgitamiseks, kuulamisülesannete tegemiseks, häälduse ja intonatsiooni harjutamiseks ning laulu või salmi esitamiseks (Brewster et al., 2002). Inglise keele õpetamisel

koolieelikutele tuleb lähtuda laste heast intonatsioonivõimest ja liikumisvajadusest ning nendega igal võimalusel arvestada (Järva, 1998). Seejuures on oluline roll õpetajatel, sest kõige parem on, kui nad lastele laulude ja salmide õpetamisel neid ise ette laulavad või loevad. Õpetajad, kes on oma inglise keele häälduse või laulmisoskuse suhtes ebakindlad, võivad võõrkeele õpetamisel lastele kasutada toetava vahendina lindistusi. Siiski oleks hea lindistustele eelistada laulude ja salmide vahetut esitamist, sest viimane rikastab õpetaja ja laste vahelisi suhteid kõige enam (Dunn, 1983, 2012).

Lapsed vajavad rutiini – neile on oluline, et teatud asjad toimuvad alati teatud ajal ja kohas. Dunn (1983, 2012) ning Slaterry ja Willis (2001) ütlevad, et laulude ja salmide kasutamine tegevuse kindlatel etappidel suurendab laste enesekindlust ning tekitab neis turvatunde. Alustama peaks laste kuulamisoskuse arendamisest, et nad kuulaksid, saaksid aru ja salvestaksid mällu rutiinsete tegevuste juurde käivaid laule ja salme. Teatud aja pärast hakkavad lapsed kuuldut imiteerima, jõudes edasi üksikute võõrkeelsete sõnade jäljendamiseni ja lühikeste fraaside kasutamiseni (Järva, 1998; Nürnbergi soovitused..., 1996). Näiteks on inglise keele õppetegevusi hea alustada salmide lugemisega (*rhyme time*). See muudab emakeelsetelt tegevustelt ingliskeelsetele tegevustele ümberlülitumise laste jaoks lihtsamaks. Kõigepealt võiks alustada juba tuntud salmiga, mille järel õpitakse mõni uus. Uute salmide tutvustamisel lastele on oluline, et õpetaja loeks selle ühe või mitu korda selgel häälel aeglaselt lastele ette ning seejärel kordaks seda nendega koos (Dunn, 1983, 2012).

Sarnaselt salmidega sobib inglise keele tegevusi alustada ka lauludega. Seejuures tuleb aga arvestada, et koolieelikutel on ingliskeelset teksti eesti keelde üle kanda raskem lauludest kui salmidest, sest laulud tuleb esmalt kõneldavasse vormi panna. Paljusid laule, nagu näiteks *Twinkle, twinkle little star* või *Incy wincy spider*, on võimalik alguses ilma muusikata lugeda nagu salme ning alles hiljem laulda. Edaspidi saavad õpetajad tuttavat meloodiat kasutada lastele uute sõnade tutvustamiseks, seades õpetatavad sõnad muusikasse. Kergesti meelde jääv meloodia muudab uute sõnade õppimise lihtsamaks (Dunn, 1983, 2012).

Uusi laule ja salme tuleb palju korrata ning nende meeldejätmiseks peab lastele andma aega, sest kõige kergemini jäävad lastele meelde vaid konkreetse tähendusega sõnad nagu näiteks *clap*, *stand* ning märksa raskemalt artiklid ja eessõnad nagu näiteks *with*, *like* (Dunn, 1983, 2012). Laulude ja salmide tähendusest arusaamise toetamiseks soovivad nii Dunn (1983, 2012) kui ka Slaterry ja Willis (2001) anda lastele lihtne ülevaade sisust nende emakeeles või kasutada

ilmestamiseks erinevaid tegevusi, näitlikke õppevahendeid. Üheks konkreetseks laulude ja salmide õpetamise võimaluseks lastele on salmilehtede (*rhyme cards*) koostamine. Selleks tuleb kirjutada või printida A4 või A5 suurusele lehele soovitud laulu või salmi tekst, kuhu lapsed joonistavad juurde illustreerivad pildikesed. Salmilehti võiks hoida lastele kättesaadaval kohal rühma seatud inglise keele nurgakeses, kus lapsed saaksid neid vaba tegevuse ajal sirvida. Kuigi koolieelses eas lapsed ei oska veel lugeda, saavad nad enda joonistatud piltide järgi aru, mis laulu või salmiga on tegemist. Kui lapsed on teinud viis või kuus salmilehte, võiks õpetaja nendest väiksemad koopiad teha ning panna kokku käepärasteks salmiraamatuteks (*rhyme books*). Laste jaoks on oluline omada isiklikku kaasaskantavat raamatut salmidest, mida sõpradele ja vanematele näidata (Dunn, 2012).

Koolieelses eas laste mõtlemist saab arendada mitmekülselt, seetõttu tuleb lapsi suunata arusaamisega õppimisele võimalikult varakult (Järva, 1998). Laulude ja salmide kasutamisel varases võõrkeeleõppes soovitab Thornbury (2006) sobival hetkel julgustada lapsi avaldama oma arvamust õpitud laulu või salmi kohta ja rääkima tunnetest, mida selle esitamine tekitas. Tähtis on, et õpetaja märkaks, tooks esile ja premeeriks laste pingutusi kogu õppeprotsessi vältel. Selgeks õpitud laulude ja salmide esitamise kaudu näitavad lapsed teistele õpitud uusi teadmisi ja oskusi, andes õpetajatele ja lapsevanematele infot laste edusammudest ja arengust võõrkeeleõppes (Dunn, 2012).

Kokkuvõtvalt nähtub eeltoodust, et koolieelikutele sobivaid laule ja salme saab lihtsaid põhimõtteid järgides kasutada mitmetel otstarvetel paljude teemade juures, tegevuste erinevatel etappidel või keeleõpet toetavate tegevustena. Inglise keele õppetegevusi on hea alustada laulude laulmise ja salmide lugemisega, kuid seejuures tuleb arvestada nende kasutamise põhimõtetega.

Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli lastele inglise keelt õpetavate õpetajate praktikale ja tõlgendustele toetuvalt uurida, kuidas kasutatakse laule ja salme koolieelses eas lastele inglise keele õpetamisel. Arvestades uurimusele seatud eesmärki oli empiirilise analüüsi eesmärgiks leida vastused järgmistele küsimustele:

1. Milline on koolieelses eas lastele inglise keelt õpetavate õpetajate (edaspidi: õpetajad) laulude ja salmide kasutamise praktika varases võõrkeeleõppes?
2. Missugused on õpetajate tõlgendused oma praktikale?

Metoodika

Töö autori eesmärgiks oli uurida õpetajate endi kogemusi, arusaamu ja hinnanguid ning seetõttu viidi uurimus läbi kvalitatiivset uurimismeetodit kasutades. Lisaks oli meetodivalik tingitud väiksest valimist, mille puhul pakub nimetatud uurimismeetod kõige paremaid võimalusi tegeleda inimeste isiklike kogemuste uurimise, kirjeldamise ja tõlgendamisega (Laherand, 2008) ning kogutud empiirilise materjali analüüsimisega. Uurimustöö empiirilise osa aluseks olid koolieelses eas lastele inglise keelt õpetavate õpetajatega tehtud poolstruktureeritud intervjuud, mille kaudu sooviti põhjalikumalt uurida õpetajate laulude ja salmide kasutamise praktikat varases võõrkeeleõppes ning õpetajate tõlgendusi oma praktikale. Uurimuse läbiviimiseks intervjuu kui kvalitatiivse uurimismeetodi kasuks otsustamisel lähtuti uurimusele seatud eesmärgist, mille järgi oldi huvitatud rohkem nähtuste üksikasjust, mitte niivõrd nende üldistest, kõige sagedamini esinevatest joontest ning kuna oldi huvitatud tähendustest, mida nimetatud nähtused uuritavatele pakuvad (Laherand, 2008).

Valim

Uurimus viidi läbi kahes linnas (Tartu, Tallinn) ja ühes maakonnas (Tartu) töötavate koolieelses eas lastele inglise keelt õpetavate õpetajatega. Valimisse kuulus viis õpetajat. Valimi moodustamisel lähtuti kriteeriumist, et õpetajad õpetavad eelnimetatud sihtrühma. Tegemist oli mugavusvalimiga ning selle moodustamiseks kasutas uurija avalikult internetist kättesaadavaid kontaktandmeid erinevate lasteaedade ja inglise keelt õpetavate huviringide kodulehekülgedelt.

Valimi moodustamist kallutas ka inimeste valmisolek kõnealuses uurimuses osaleda. Lõplik viiest õpetajast koosnev valim kujunes välja õpetajatest, kes sobisid eelnevalt seatud kriteeriumiga ning nõustusid vabatahtlikult uurimuses osalema. Üks õpetaja keeldus intervjuust, tuues põhjusena välja vähese kompetentsuse antud teemal rääkimiseks. Valimi koostamisel esile kerkinud raskuste tõttu kajastab uurimus rohkem just algajate õpetajate arvamusi, kuna vähese kogemusega õpetajad olid meelsamini nõus uurimuses osalema. Andmed valimi kohta on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. *Valimi kirjeldus*

Õpetaja kood	Hariduslik taust	Osalemine varase inglise keele õpetamise täiendkoolitustel	Õpetamiskogemus	Õpetamiskoht
1	Muu pedagoogiline haridus	Ei	5 – 6 kuud	Tartu
2	Muu pedagoogiline haridus ja ettevalmistus inglise keele õpetamises	Jah	19 aastat	Tallinn
3	Ettevalmistus koolieelses pedagoogikas	Jah	5 – 6 kuud	Tartu maakond
4	Muu pedagoogiline haridus ja ettevalmistus inglise keele õpetamises	Ei	5 – 6 kuud	Tartu maakond
5	Ettevalmistus puudus	Ei	Rohkem kui 2,5 aastat	Tartu

Mõõtevahend

Mõõtevahendina kasutati töö autori poolt koostatud poolstruktureeritud intervjuud (Lisa 3). Poolstruktureeritud intervjuu on olnud laialdaselt kasutusel erinevate välismaiste autorite varasemates samasisulistest empiirilistes uurimustes (nt Inbar-Lourie, 2010; Jarvis, 2013) ning seetõttu võib nimetatud mõõtevahendit pidada antud uurimuse puhul kõige sobilikumaks. Intervjuu küsimused jagunesid kolme valdkonda. Kaks intervjuu küsimuste valdkonda johtusid otseselt kahest peamisest uurimisküsimusest ning üks valdkond koosnes sissejuhatava iseloomuga küsimustest, mis aitasid tekitada meeldivat ja usalduslikku suhtlusõhkkonda ning andsid uurijale informantide kohta taustteavet. Poolstruktureeritud intervjuu formaadile omaselt tekkis intervjuueerijal jutuajamise käigus vajadus mõningate täpsustavate küsimuste esitamise järele.

Intervjuu küsimused jagunesid alljärgnevate valdkondade vahel:

- *Sissejuhatava iseloomuga küsimused ehk taustaküsimused intervjuueeritava kohta.* Eesmärgiks oli meeldiva ja usaldusliku õhkkonna loomine ning informantide üldise taustaga tutvumine. Taustaküsimused intervjuueeritava kohta puudutasid järgmisi teemasid: haridus, osalemine varase inglise keele õpetamise täiendkoolitustel, hinnang oma inglise keele oskuse tasemele, koolieelses eas lastele inglise keele õpetamise

kogemuse pikkus, õpetatavad lasteaiad, laste vanus, laste arv grupis, inglise keele tunni pikkus.

- *Küsimused koolieelses eas lastele inglise keelt õpetavate õpetajate laulude ja salmide kasutamise praktika kohta varases võõrkeeleõppes.* Küsimused esitati järgmistel teemadel: laulude ja salmide kasutamise sagedus, kasutatavate laulude ja salmide tüübid, näited, leidmise allikad ning tundideks valimise kriteeriumid, uue laulu või salmi tutvustamise protseduur lastele, tegevused laulude ja salmide teksti mõistmiseks ning laulude ja salmide meeldejätmiseks, laulude ja salmide õppimisel muusika ja/või saatva rütmi kasutamise olulisus, laulude ja salmide ettekandmise viis grupis ja õpetamise viis.
- *Küsimused õpetajate tõlgenduste kohta oma praktikale.* Need küsimused puudutasid järgmisi teemasid: laulude ja salmide kasutamise eesmärgid, laulude ja salmide kasutamisega loodavad võimalused õpetajatele ning pakutav kasutegur lastele, laulude ja salmide kasutamise puudused, laste premeerimise viis laulude ja salmide õppimisel.

Uurimuse valiidsus, reliaablus ja uurimiseetikaga arvestamine

Uurimuse ja mõõtevahendi valiidsuse suurendamiseks viis uurija esmalt läbi pilootintervjuu Harju maakonnas töötava koolieelses eas lastele inglise keelt õpetava õpetajaga. Kuna pilootintervjuu oli töö autori jaoks esimene taoline kokkupuude uurimuse tarvis intervjuu tegemiseks, andis see hea võimaluse harjutada informandile küsimuste esitamist. Diktofonile salvestatud pilootintervjuu mitmekordsel kuulamisel sooviti saada kinnitust selle kohta, et mõõtevahend täidab oma eesmärgi, et küsimustes ei esineks ebavajalikku enesekordamist ning et küsimused oleksid üheselt mõistetavad. Pilootintervjuu järgselt selgus, et mõõtevahendisse otseselt parandusi teha vaja ei ole. Küll aga ilmnes, et intervjuueeritavad õpetajad võivad vajada abistavaid vihjeid kahele intervjuu küsimusele vastamisel, mis puudutavad varaseks inglise keele õppeks sobivate laulude ja salmide tüüpide loetlemist. Kui õpetaja takerdus sellele küsimusele vastates, siis intervjuueerija andis suunavaid vihjeid. Pilootintervjuuga kogutud infot uurimuse tulemustes ei kajastata.

Uurimuses osalevaid õpetajaid informeeriti eelnevalt uurimuse ja intervjuu eesmärgist, sisust ja orienteeruvast ajalisest kestvusest ning osalemise vabatahtlikkusest. Ükski õpetaja töö autorile varasemalt tuttav ei olnud. Uuritavatele selgitati ka salvestamise vajadust ja neilt küsiti luba

vastused salvestada. Kuna uurija kohuseks on kaitsta uuritavate anonüümsust, esitatakse töös uurimistulemused nii, et uuritavaid ja nende identiteete kuskil ei avalikustata ja et nad ei oleks äratuntavad. Uurimuse objektiivsuse tagamiseks küsiti kõikidelt informantidelt sisuliselt identseid küsimusi. Vajadusel esitati intervjuu käigus ka mõningaid täiendavaid ja/või abistavaid küsimusi. Intervjuude helisalvestised kustutatakse pärast lõputöö kaitsmist.

Protseduur

Töö autor viis iga valimisse kuuluva õpetajaga läbi intervjuu eelnevalt koostatud intervjuu kava põhjal. Õpetajate kontaktid saadi lasteaedadesse ja inglise keelt õpetavatele huviringidele saadetud e-kirjade vastustest. Õpetajatega võeti ühendust e-kirja teel, palvega uurimuses osaleda, tutvustades uurija isikut, uurimuse ja intervjuu teemat ja eesmärki, valimile esitatud kriteeriumit ning salvestamise aspekti. Nõusoleku uurimuses osalemiseks andsid kuus kriteeriumile vastavat õpetajat. Nende seast ühega tehti pilootintervjuu mõõtevahendi sobivuse väljaselgitamiseks ning ülejäänud viis moodustasid lõppvalimi.

Intervjuude toimumise ajavahemik oli veebruar – märts 2014. Intervjuude toimumisajad ja –kohad valiti vastavalt intervjuueeritavate eelistustele, et aega säästlikult kasutada ja seega võimalikult vähe informantide tegemisi segada. Kolmel korral valiti intervjuude toimumispaigaks informandi töökoht või kodu ning paaril juhul kohvik, raamatukogu. Intervjuude kestvus oli orienteeruvalt üks tund. Uuritavatel paluti küsimustele vastata nii ausalt, kui võimalik ja nii hästi, kui osati ja küsimusest aru saadi. Poolstruktureeritud küsimustega intervjuu olemusest tingitult tekkis jutuajamise käigus juurde olukorrast tingitud täpsustavaid küsimusi. Intervjuueeritavaid tänati uurimuses osalemise ja lõputöö valmimisse antud panuse eest. Kõik intervjuud lindistati diktofonile. Tehnilistel põhjustel viidi õpetajaga number 5 läbi kordusintervjuu samal päeval paar tundi hiljem. Intervjuud transkribeeriti diktofoni salvestistelt võimalikult täpselt märtsis 2014. Pärast käesoleva lõputöö kaitsmist transkriptsioonid kustutatakse.

Intervjuude transkriptsioonide analüüsimisel kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi, mis andis hea võimaluse empiirilise materjali paremaks tõlgendamiseks ning mõistmiseks. Intervjuude transkriptsioonide kirjapanemisel lähtus töö autor raamatust „Kvalitatiivne uurimisviis“ (Laherand, 2008), võttes aluseks ühe seal esitatud transkribeerimisvariandi. Uurimuses käsitletavaid kategooriaid aitavad ilmetada ja näitlikustada intervjuude tekstidest välja valitud tsitaadid. Samas on need valitud ka kategoriseerimise ja kodeerimise tulemite kinnitamiseks.

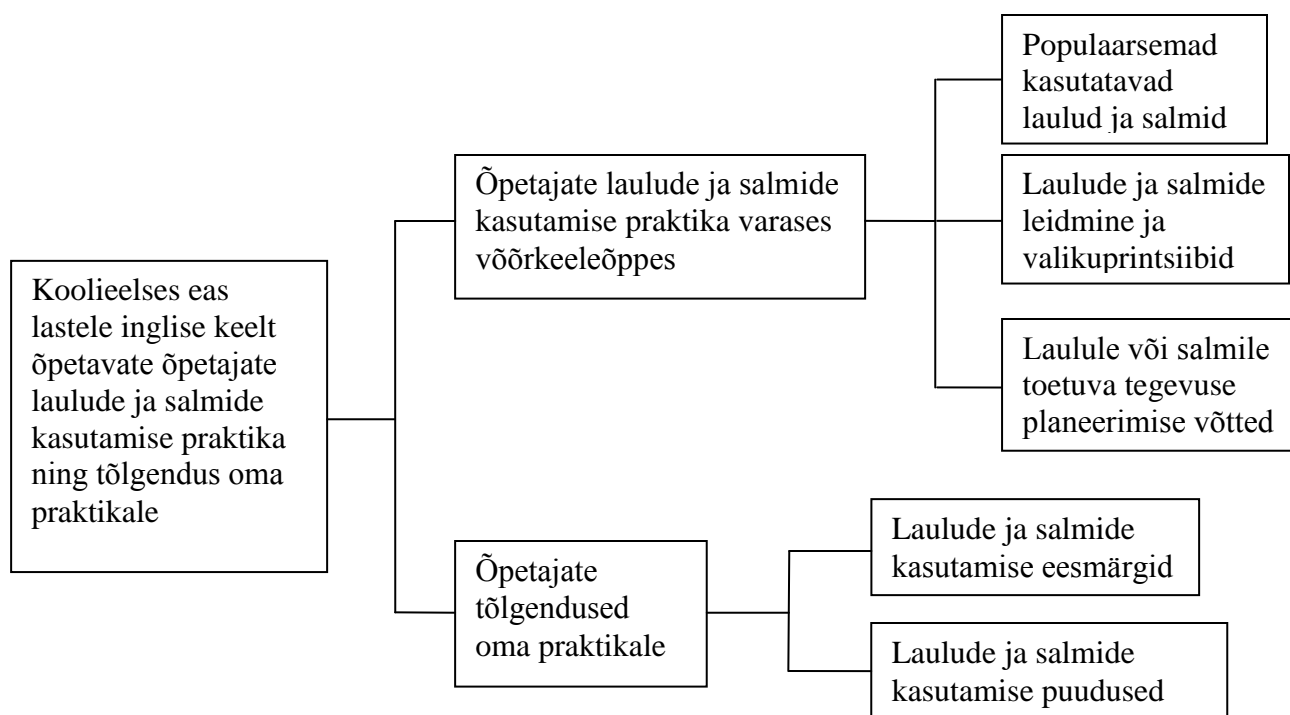
Nende paremaks mõistmiseks tutvustatakse järgmisi transkriptsioonimärke: (.) lühike, aga siiski selgesti eristuv paus; (2) pikem paus, sulgudes sekundid, = pausi puudumine sõnade vahel; alla joonitud rõhutatud koht; [] kattuva kõne algus ja lõpp (kui kaks inimest räägivad üheaegselt) või ebaselged kohad; e:i koolon vokaali järel näitab, et häälikut venitatakse; (()) uurija märkused. Töös kasutatud tsitaatide üles märkimisel on järgitud täpsuse nõuet ning seega pole uuritavate ütlusi uurija poolt muudetud.

Kodeerimine ja kategooriate moodustamine

Uurimuse tulemusel saadud tekstidega töötamisel kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi, mille põhistrateegiaks on tekstimaterjali vähendamine parafraseerimise, summeerimise ja kategooriate loomise teel. Antud töö tekstiandmete kategoriseerimisel liigendati tähenduselt lähedased koodid vastavate kategooriate alla (Laherand, 2008).

Kategooriate ja koodide kirjapanemisel lähtuti Mayring'i (2000) kategoriseerimisest. Kodeerimisskeemi deduktiivsed põhikategooriad moodustati uurimusele seatud kahest peamisest uurimisküsimusest, milleks olid: *õpetajate laulude ja salmide kasutamise praktika varases võõrkeeleõppes, õpetajate tõlgendused oma praktikale*. Deduktiivsete kategooriate määramise järgselt alustati teksti kodeerimisega. Teksti mitmekordsel lugemisel tekkis 223 erinevat koodi nt. *internet, lastepärasus, osade kaupa õppimine, kordamine, tunni huvitavamaks muutmine, keeleliste oskuste arendamine, kiitmine* jne. Korduval lugemisel tekkinud koodide sisule vastavalt määrati need deduktiivsete põhikategooriate alla ning sellisel viisil tekkisid alakategooriad. Näiteks koondusid koodid *internet, lastepärasus, osade kaupa õppimine, kordamine, kiitmine* jne põhikategooria *õpetajate laulude ja salmide kasutamise praktika* alla ning koodid *tunni huvitavamaks muutmine, keeleliste oskuste arendamine* ja *eduelamuse saamine* põhikategooria *õpetajate tõlgendused oma praktikale* alla. Põhikategooriate ja alakategooriate moodustumise ilmestamiseks on koostatud joonis 1.

Lähtudes Laherand'i (2008) soovitusel jääda andmete analüüsimisel avatuks võimalikele uutele ilmingutele, loeti transkriptsioone korduvalt, et teha kindlaks eelnevalt paikapandud koodidega mittestobiva materjali esinemise võimalikkus ja sellest lähtuvalt vajadus uute koodide loomise järele. Tekstide pideva lugemise tulemusel selgus, et kõik tekkinud 223 koodi liigendused eelnevalt formuleeritud deduktiivsete põhikategooriate alla ning seega induktiivseid põhikategooriaid ei moodustunud.

Joonis 1. Deduktiivsed põhikategooriad ja nendest tulenevate alakategooriate moodustamine

Tulemused

Järgnevalt esitatakse ülevaade kogutud andmetest ja nende analüüsist eelnevalt paikapandud põhi- ja alakategooriate järgi.

Õpetajate laulude ja salmide kasutamise praktika varases võõrkeelesõppes

Populaarsemad keeleõppel kasutatavad laulud ja salmid. Intervjuudest nähtus, et õpetajad kasutavad laule enda tundide läbi viimiseks vägagi aktiivselt. Näiteks kolm intervjuueeritud õpetajat kasutasid laule keeleõppe eesmärgil lausa iga tund. Salme seevastu kasutasid enamik intervjuueeritavaid vähemal määral ja olenevalt teemast.

Õpetaja 1: „...kasutan iga (.) iga tund. Aga iga tund küll ei ole praegu nagu erinev laul. Aga niimoodi üle kahe tunni tuleb ikka uus laul ka... (3) Aga salme vist ei, alati on see kuidagi väga laululine...“ Õpetaja 4: „(.) Laulud ja salmid on enamasti meil (.) nii-öelda kinnistavas vormis. Et kui tihti, (.) muidugi oleneb teemast...“

Varaseks inglise keele õppeks kasutatavatest laulude tüüpidest tõid kõik intervjuueeritud õpetajad välja rütmilaulud, tegevustega seotud laulud, loendamislaulud, tähtpäevadega seotud laulud ja temaatilised laulud. Vaid ühe intervjuueeritud õpetaja praktikas ei olnud rakendust leidnud tähestikulaulud.

Õpetaja 2: „(4) *Kindlasti on tegevustega seotud laulud, (.) loendamislaulud. (2)*

Tähestikulaulud oleme välja jätnud, sest kuna koolis (.) esimeses klassis nad hakkavad õppima eestikeelset tähestikku, siis selle tähestiku ingliskeelne õppimine hakkab mõnda last segama (.) eestikeelse tähestiku õppimist. ... (2) On tähtpäevadega seotud laulud, (.) temaatilised laulud ja rütmilaulud. Et üsnagi palju eri tüüpi laule kasutan (.) oma tunni tegevuses. “

Intervjuudest nähtus, et laulude eelistused olid õpetajatel üsna sarnased. Näiteks pea kõik õpetajad mainisid, et on enda tundides lastega laulnud laulu *We Wish You a Merry Christmas* (4 õpetajat); mitme õpetaja praktikas olid koha leidnud ka sellised laulud nagu *I See Something Pink* (3 õpetajat) ja *Five Little Monkeys* (3 õpetajat). Tuntumatest lastelauludest olid õpetajad keeleõppe-eesmärgil kasutanud laule *Happy Birthday* (2 õpetajat); *Twinkle, Twinkle Little Star* (2 õpetajat); *Ten Little Indians* (2 õpetajat); *Rain, Rain, Go Away* (2 õpetajat); *Walking, Walking* (2 õpetajat).

Salmide kasutuses esines õpetajate hulgas erinevusi ning ka salmitüüpide amplituudi oli võrreldes lauludega kitsam. Salmide harvemat kasutust selgitas üks intervjuueeritav (õpetaja 5) näiteks järgmiselt: „(.) *Ma väga palju salme tavaliselt ei kasuta, tavaliselt ma panen sinna muusika juurde... “*

Kõige populaarsemad olid õpetajate hulgas liisusalmid, mida väitsid end kasutavat kaks õpetajat. Ühel õpetajal oli kogemusi erinevate hüppamisega seotud salmide kasutamisega. Vähemal määral oli ta rakendanud ka mõistatuste ja naljade, naljaluuletuste ja keeleväändamiste kasutamist. Õpetaja 2: „*O:n (.) [] liisusalmid (3) on ka mingid hüppamisega seotud, kuigi me hüppenööri ei kasuta. (3) Keeleväändamisi on natuke vähem, [] praktiliselt väga kasutan seda küll koolis, lasteaias vähem. (2) Mõistatused, naljad – on ka neid, [] otseselt väga meelde ei tule (2) ja sõnamängulised naljaluuletused on ka (.) täiesti kasutuses mõned, jah. “*

Täiendavatest salmitüüpidest nimetasid teised intervjuueeritud õpetajad loendamissalmide ja lühikeste salmide kasutamist. Salmide väiksemast kasutusest ja õpetajate erinevatest eelistustest annab aimu ka see, et konkreetseid tundides kasutatavate salmide pealkirju oskas peamiselt välja tuua vaid üks intervjuueeritav. Tema oli rakendust leidnud sellistele salmidele nagu *Five Little*

Monkeys; I Don't Like Coffee, I Don't Like Tea; One, two, three, four, five, six; I'm a Little Snowman; I'm a Little Teapot. Ainus salm, mis leidis ära märkimist kahe õpetaja poolt oli *Hickory, Dickory, Dock.*

Laulude ja salmide leidmine ja valikuprintsiibid. Tundides kasutatavate laulude ja salmide leidmise allikana nimetasid kõik intervjuueeritud õpetajad internetti. Enamik intervjuueeritustest kasutasid allikana ka inglise keele huvikooli CDsid. Õpetaja 3: „*Leian siis huvikooli CD pealt (.) ja siis „Õpime inglise keelt“ CD pealt. (4) Siis on mul veel üks plaat, üks õpetajaraamat inglise keele õpetamise kohta. „Alphabet Zoo“ (2) on selle pealkiri. ...Ja ma leian, hästi palju nagu kasutan internetti...*“

Laulude ja salmide leidmise allikana mainiti ka Oxford'i ja Cambridge'i kirjastuste ja koolituste õppematerjale ning „Õpime inglise keelt“ CDD, „Alphabet Zoo“ õpetajaraamatut ja CDD. Õpetaja 2: „*Hästi palju on ikkagi [] uutest õppematerjalidest, mida pakuvad siis (2) Oxford'i või Cambridge'i kirjastused... Siis ka muidugi internetist, YouTube pakub erinevaid laule. (.) Ja ka koolitustelt, [] et kuna ma olen osalenud rahvusvahelistel koolitustel või tähendab (2) Comeniuse poolt korraldatud koolitustel, siis ka seal.*“

Laulude ja salmide valikul lähtusid kõik õpetajad eelkõige sellest, kui keeruka materjaliga tegemist on. Oluliste materjali valiku kriteeriumitena tõid enamik intervjuueeritustest välja ka lastepärasuse ja materjali pikkuse (4 õpetajat). Õpetaja 3: „*Hästi oluline on pikkus, (.) sellepärast, et mul on ju pisikesed lapsed ka. (2) Keerukus on loomulikult hästi oluline, (.) et ta peab sobima ka kolmeaastasele ja kuueaastasele. Ja lastepärasus...*“

Laulude ja salmide valikul arvestati muuhulgas ka sellega, et materjal oleks lastele huvipakkuv. Õpetaja 2: „*Teen valiku selle järgi, mis tunduvad lastele huvitavad, (.) jõukohased, (.) piisavalt lihtsad... (3) et lapsed tunnevad, et (2) see on nende jaoks, et nad saavad selles mõttes selgeks selle...*“

Vähem oluliseks peeti materjali valimisel selle keelelist sobivust ja rütmikust. Samas ei pidanud enamik õpetajatest laulude puhul rütmikust niivõrd oluliseks, vaid leidsid, et ise liigutusi juurde tehes (nt käteplakse) saab lihtsamad laulud ka ilma saatemuusikata ära lauldud. Õpetaja 4: „*Nii ja naa. Kindlasti on parem, kui on (.) olemas saatemuusika. ...Või siis me oleme päris ise ka teinud, et me laulame ilma saateta ja teeme näiteks kätega plakse juurde näiteks. See täiesti oleneb laulust. Kui on keerulisem laul, siis on hea, kui on taustaks muusika, aga kui on selline lihtne, ...mida iga nädal lauldakse, et siis ei pea... plaati panema...*“

Sobiva materjali otsimisel arvestasid osad õpetajad ka mingil määral laste emakeelses keskkonnas käsitletavate teemadega. Näiteks muutus see kriteerium oluliseks aastaaegade teema juures või tähtpäevade puhul. Õpetaja 5: „(2) *Jaa, kogu aeg kasutame (.) või nagu, (3) et see on pidevalt läbiv, et (.) kui tulevad mingid tähtpäevad, mis on laste jaoks olulised, et need oleks käsitletud ka inglise keeles. ...Et oleme püüdnud alati olla teemas...*“ Viiest vastajast kaks ütlesid, et ei arvesta emakeelses keskkonnas õpetatavate teemadega üldse. Õpetaja 1: „(.) *Ei arvesta. ...meil praegu ei ole nagu sellist suhtlust õpetajatega.*“

Laulule või salmile toetuva tegevuse planeerimise võtted. Intervjuudest nähtus, et lastele uute laulude ja salmide tutvustamise protsessis oli nii sarnasusi kui erinevusi. Kõik uurimuses osalenud õpetajad märkisid, et laulude ja salmide ettekandmine toimub nende grupis ühiselt. Individuaalselt esitatakse laule ja salme pigem harva ja seda vaid juhul, kui lapsed seda ise soovivad. Õpetaja 1: „(.) *Enamuses on ühistegevus. (2) Et mõned laulud mõnikord (2) keegi julgeb üksi laulda. Et siis ta saab üksi laulda, et see ei ole nagu keelatud. Ja ka mõnes laulus nagu sa pead mingi osa üksi laulma, ...aga seda on vähe...*“

Intervjuudest õpetajatega selgus, et laule ja salme võidakse kasutada väga erinevatel tunni etappidel. Enamik õpetajatest kasutavad laule ja salme nii tundi sissejuhatavas kui lõpetavas osas, kuid ka tegevuse põhiosa planeerides või õpitud materjali kinnistavas tunni osas. Õpetaja 4: „...*sissejuhatavas osas ongi kohe laul, siis (.) õpetamine vahepeal ja siis ongi selle kinnistamiseks on laul ja siis... on ka tunni lõpetamiseks laul...*“

Tutvustamise protsessi juurde kuulus enamikul intervjuueeritavatest kas materjali kuulamine CD pealt (4 õpetajat) või selle vahetu esitamine õpetaja enda poolt (5 õpetajat). Laulu või salmi vahetut esitamist eelistas üks õpetajatest näiteks põhjusel, et nii saavad lapsed paremini sõnadest aru saada ja neid järele korrata. Õpetaja 2: „(2) *Vahetut esitamist, et nad näevad ka suu liikumist, et see aitab neil (.) paremini sõnadest [] aru saada või tunnetavad, kuidas ise seda järgi öelda. Et see aitab neid paremini kui lindistus.*“

Lastele laule esitades või salme ette lugedes muutub äärmiselt oluliseks ka õpetaja enda hääldus, mille korrektsust pidasid kõik intervjuueeritud õpetajad oluliseks. Õpetaja 1: „*No väga tähtis. Selle nad ju kohe võtavad nagu kinni ((naerab)) ja siis nad hakkavadki kohe ütlema nii umbes.*“

Olles laulu lastele ette laulnud või plaadilt kuulanud, püüavad enamik õpetajatest (3 õpetajat) hakata kuuldut koos lastega osade kaupa õppima asuda. Õpetaja 2: „(4) *Kõigepealt (2) ma loen*

selle või kuulame selle CDlt, (2) siis natuke tõlgin laste jaoks, kui see on oluline (.) ja püüame hakata tasapisi kordama. (2) Rea kaupa nad kordavad, siis liidan (.) tuleb lisaks üks rida, kordame kaks rida koos, et läbi sellise kuulamise-kordamise meetodi. (2) Ja pärast püüame panna võib-olla liikumise juurde. Ja kui on, siis ka koos [] CDlt kuulamisega korrata läbi seda.“

Kõige olulisemaks tegevuseks ühe laulu või salmi õppimisel võib intervjuudele toetuvalt pidada aga kordamist (4 õpetajat), mida tehakse nii sõnade kordamise ja meeldejätmise eesmärgil kui ka tekstist arusaamise kontrollimiseks. Kuuldu meeldejätmise hõlbustamise vahendina nimetavad enamik intervjuueeritavaid samuti kordamist. Õpetaja 4: „...*kordamise teel. ...lastel on võimalik ka osta see plaat. ...nad saavad kodus kuulata uuesti neid laule üle. ...Aga ma olen teinud ka üldise sellise kordava tunni, et me laulame kõik laulud, mida me oleme õppinud ja kõiki teemasid veel korra üle...*“

Osad õpetajad alustasid uute laulude ja salmide õppimist teema ja materjali sisu tutvustamisest (2 õpetajat) ning lastele ette laulmisest või lugemisest (2 õpetajat). Seejärel hakati koos kuuldut tõlkima, õppides seeläbi uut sõnavara ja otsides juba varemalt tuttavaid sõnu. Õpetaja 5: „...*oleneb. Kui nad on siukses (.) rahulikus meeleolus, tahavad kuulata, siis ma tavaliselt (.) mängin kitarri ja laulan neile ette selle loo, et nad saaksid nagu kuulata ja siis küsin, et „kas saite millestki aru?“ ...Ja siis, kui nad on siuksed rahutud, siis ma hakkan nagu tasapisi rääkima, et näiteks (.) ütlen kõigepealt „hello“ ja küsin „mis te arvate, mis see tähendab?“ ...Siis nad pakuvad, siis me leiame õige tähenduse ja siis me ütleme koos „hello“ ja siis ütleme viisiga „hello, hello, hello“ ja nii edasi, et kogu aeg siis (.) alustame sellega, et ma ütlen ette ja siis nad üritavad ise tähenduse leida ja siis kordame, (.) kuni kogu laul saab niimoodi selgeks.“*

Uute sõnade tähenduste mõistmiseks kasutasid õpetajad sageli täiendavaid materjale. Näiteks pea kõik õpetajad (4 õpetajat) olid sellel eesmärgil kasutanud piltide näitamist või püüdnud oma sõnadega lastele sõnade tähendust edasi anda. Õpetaja 3: „*Kasutan pildimaterjale hästi palju. ... (3) Sest, et mul on nii palju, (.) nii pisikesed lapsed ja mul on nii erineva arengutasemega...*“

Mõned intervjuueeritavad olid abistava materjalina kasutanud ka erinevaid esemeid või lisanud laulule/salmile liikumise. Õpetaja 4: „...*näitan videot, kui on võimalik, olemas. Siis enamuse laule, mis me teeme, on liigutustega. ...Et me arutame enamasti eesti keeles läbi, et mida see laul tähendab ja erinevad sõnad toon nagu veel välja niimoodi, kordame üle. Ja siis laulame, siis püüame koos liigutustega teha.“*

Taolisi erinevaid toetavaid tegevusi tehti eelkõige kuuldu kinnistamise eesmärgil, et lastel oleks parem laulu või salmi meelde jätta. Õpetaja 2: „...on siis kas pildimaterjal või liikumine, ...sõnade ja tegevuste imiteerimine, et see aitab kindlasti neid paremini meelde jätta.“

Üksikjuhtumitel kasutasid õpetajad teksti mõistmise hõlbustamiseks videosid, joonistamist, läbi mängimist, imiteerimist, enda tegevuse kirjeldamist, sõnade esiletoomist või nende tähenduste küsimist.

Kõik uurimuses osalenud õpetajad vastasid eranditult, et premeerivad laste pingutusi laulude ja salmide õppimise protsessi vältel kiitmisega. Neli õpetajat viiest premeerisid lapsi lisaks sellele ka klepsu andmisega. Laste premeerimise harjumustest nimetati veel ka õpetaja kõrvale istuma lubamist, iseendale plaksutamist, teistele eeskujuks toomist, kontsertide korraldamist ja esinemist. Õpetaja 1: „...suuline kiitus ((naerab)). ...meil on üks rühm, kus kõik tahavad minu kõrval istuda, siis ma vahepeal premeerin sellega, et kes kõik hästi laulavad, siis et nemad kahekesi saavad kummaldi pool istuda ((naerab)). ...lõpus saavad klepsu või templi enda vihikusse...“ Õpetaja 5: „...kiidan neid, ütlen neile alati, kui nad on mingi lauluga hakkama saanud, et nad on väga tublid... Ja siis me tunni lõpus anname mõnikord klepsu, kui nad on eriti tublid olnud. ...korraldame kontserte, kus me esineme nende lauludega, mis meil kõige paremini välja tulevad, mis kõige rohkem meeldivad...“

Õpetajate tõlgendused oma praktikale

Laulude ja salmide kasutamise eesmärgid. Intervjueeritavate vastustest selgus, et laulude ja salmide kasutusampluaa on keeleõppel äärmiselt lai. Nii kasutasid pea kõik (4 õpetajat) intervjueeritavad laule ja salme kõigi õpiteemade puhul. Kõige populaarsemad teemad, mille puhul laule ja salme edukalt rakendatud oldi, olid kehaosad (2 õpetajat) ja jõulud (2 õpetajat). Õpetaja 4: „(.) Meil on kõikide teemade juures laulud. Kindlasti üks laul iga teema juurde on... Kõige rohkem (.) siiani on olnud ikkagi kehaosade juures, et nende kohta kuidagi leiab väga palju laule...“

Samas õpetati laulude ja salmide abil lastele uut sõnavara ka järgmiste teemade puhul: laps ise, tähtpäevad, sõbrapäev, värvid, loendamine, tunni alustamine ja lõpetamine. Õpetaja 5: „...igal teemal on kindlasti laul ka, (2) ma arvan. ...uus sõnavara tuleb ikkagi koos lauluga. Et me oleme selle järgi need teemad ka valinud. (2) Mingid laulud on, mis käivad rohkem läbi, näiteks tervituslaul ja siis „Goodbye Song“, et neid me teeme nagu iga tund...“

Enamik intervjueeritud õpetajatest nentis, et nad kasutavad laule ja salme tundides eelkõige selleks, et teha tund lastele huvitavamaks (3 õpetajat) ja lõbusamaks (3 õpetajat). Õpetaja 3: „...*just need laulud, mängud, (.) igasugused salmid, et need (2) teevad selle tunni lapse jaoks (.) huvitavamaks. Minu jaoks on tähtis, et lapsel oleks hea seal tunnis olla ja lõbus...*“

Samuti leiti, et laulud ja salmid aitavad õpitut paremini kinnistada (2 õpetajat) ning toetada materjali meelde jätmist. Täiendavate kasutuseesmärkidena leidsid õpetajate poolt ühel korral ära mainimist ka: inglise keele kuulmine ja kuulamine, väljaelamine, lastele loomupärase tegevuse pakkumine, tähelepanu hoidmine, uue sõnavara õpetamine, õppimispinge mahavõtmine, teemade õppimine, õppimise lihtsustamine. Õpetaja 2: „*Kasutan sellepärast, et see on lastele loomupärane tegevus, lastel on läbi laulude, luuletuste lihtsam õppida võõrkeelt, kui lihtsalt (.) nagu sõnu üksikult või lauset pähe õppides...*“

Õpetajate antud vastustest selgus, et laulude ja salmide kasutamine tunnis loob juurde lisaväärtust nii õpetaja kui õpilase perspektiivist vaadatuna. Õpetajad arvasid, et laulud ja salmid aitavad toetada õppeprotsessi, kuna muudavad tunni mitmekesisemaks, lõbusamaks ja lihtsamaks ning seeläbi aitavad häälestada lapsi õppimiseks ja tekitada neis huvi õpitava vastu. Enamik intervjueeritavatest (3 õpetajat) leidis, et kuna lapsed on väga motiveeritud laulude ja salmide abil võõrkeelt õppima, siis pakuvad laulud ja salmid ka lastele endile meelepärast tegevust ning aitavad neil luua head enesetunnet. Õpetaja 2: „*Ta on kindlasti emotsionaalne (.) lastele ja (2) aktiveerib neid (.) kaasa tegema. ...tekitab ka huvi inglise keele õppimise vastu, et kui nad on juba natuke (.) tunnis omandanud seda, siis edaspidi, kui nad kasutavad kasvõi arvutimänge või kuulavad, (.) vaatavad telekast multifilme, siis neil tekib see äratundmine, et nad juba teavad midagi, nad saavad natuke aru millestki. Et see aitab ka sellisele keele arengule edasi.*“

Samuti leiti, et laulude ja salmide kasutamise toel võidavad nii õpetaja ja õpilaste kui ka õpilaste omavahelised suhted. Näiteks arvasid intervjueeritavad, et seeläbi on võimalik edendada lastega koostööd ning hõlbustada lastel endil omavaheliste sõprussuhete loomist. Samuti leiti, et laulude ja salmide kasutamine pakub lastele võimalust demonstreerida oma lauluoskust. Õpetaja 4: „...*Oma lauluoskust esitleda ((naerab)). [] Kuid kui olla aus, siis (.) laulude kasutamine tunnis võib olla päris keeruline õpetaja jaoks üldiselt. (.) Sellepärast, et see oleneb, kas õpetaja on harjunud (.) oma häält kasutama laulmiseks. ...Aga ta võimaldab... lõbutseda, et ta teeb tunni palju kergemaks ja lastele palju meeldivamaks ja õhkkonna rõõmsamaks... ja lapsed on nagu vastuvõtlikumad ja hakkavad sinuga rohkem koostööd tegema, sest et neile meeldib laul ja*

laulmine. “ Õpetaja 5: „(3) Sellega saab lapsed kohe inglise keele lainele hästi kiiresti. Nad saavad hästi kiiresti sõpradeks omavahel ((naerab)). See on hea tunni alustuseks, sest... hästi kiiresti avab lapsed, kes muidu tulevad võõraste õhkkonda. Ja (2) teeb selle sõnavara õpetamise ikka nii palju lihtsamaks, et... lastel jääb selle laulu ja kogu selle rõõmsa oleku ja kõige sellega... palju paremini kõik meelde, et on palju lihtsam. “

Keeleõppe sisulisest seisukohast arvati, et laulud ja salmid toetavad õpitu meeldejätmist, aitavad suurendada sõnavara ning seeläbi aitas nende kasutamine kaasa laste keeleliste oskuste arendamisele. Õpetaja 1: „...sõnavara areneb (.) siis see, et need riimuvad (3) nagu need laulud ja salmid. ...see pidi kõne arengule väga hea olema. No neil on lihtsalt nagu tore õppida... “

Õpetajate hinnangul oli laulude ja salmide abil võimalik lastele õpetada veel paljusid teisi oskusi. Enamik intervjueritustest (3 õpetajat) pidasid oluliseks ka laste kognitiivse arendamise aspekti ning kultuurilist arendamist. Osad intervjueritavad leidsid, et laule ja salme kasutades arenevad lapsed ka psühholoogiliselt ning täienevad nende sotsiaalsed ja musikaalsed oskused.

Õpetaja 2: „(.) Ma arvan, et seal on sõnavara õppimine. Samas ka muidugi [] lausete väljajätmist, et... siis kui ta on seda läbi laulu teinud, siis on tal kindlasti lihtsam seda (.) ka kõnes väljendada. ...Kindlasti... loovust, et nad... (2) saavad imiteerida neid tegevusi=iseseisvalt välja mõelda, kuidas seda laulu või luuletust (.) liikumisega teha. (2) Ja kindlasti mälu. Mälu, sest... laulude, salmide meelespidamine aitab (2) neil paremini meelde jätta uut sõnavara. Ja tähelepanu. Nad peavad väga tähelepanelikult kuulama (.) seda, et mingit laulu, luuletust meelde jätta. Ja (2) taju, et ta tajub selle, et võõrkeel on erinev oma emakeelest, kuidas seda öelda, ...kuidas on täpselt nende sõnade hääldus.“ Õpetaja 5: „...kindlasti see, et (.) sõnavara inglise keeles saavad väga kiiresti. Aga siis ka muusikalised oskused, sest nad laulavad koos. Siis see, et kui meil samal ajal on mingisugused füüsilised liigutused ja tantsud ja asjad, mida me teeme samal ajal, et siis see koordinatsiooni parandab ka tunduvalt. (2) Ja nad saavad... kultuuriga seonduvast ka osa, sest on mingid traditsioonilised tantsud ja laulud. ...laulude ja salmide abil lapsed saavad palju enesekindlamaks selles osas, et nad julgevad laulda ja ennast avada ja laulda nii nagu nad ise on... “

Laulude ja salmide kasutamise puudused. Eeltoodud võimalused laulude ja salmide kasutamiseks võõrkeeleõppes annavad tunnistust sellest, et õpetajad suhtusid laulude ja salmide kasutamisega äärmiselt positiivselt. Enamiku õpetajate sõnul ei leidnud nad laulude ja salmide kasutamisel keeleõppes mingeid puudusi. Õpetaja 4: „...Tegemist on väga väikeste lastega, kes

(.) ei oska eesti keeltki veel väga super tasemel ((naerab)), siis ma arvan, et laulud on just positiivseks, et ma ei näe seal (.) negatiivseid kohti... “

Vaid üks õpetaja avaldas kahtlus, et lapsed ehk võivad tunda hirmu, kuna nad ei jõua laulu muusikaga sammu pidada. Õpetaja 3: „...*nad tunnevad võib-olla natuke hirmu, et... kui me hakkame midagi laulma, et see laul läheb nii kiiresti eest, et nad ((naerab)) ei jõua...*“

Arutelu

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli lastele inglise keelt õpetavate õpetajate praktikale ja tõlgendustele toetuvalt uurida, kuidas kasutatakse laule ja salme koolieelses eas lastele inglise keele õpetamisel. Eesmärgi saavutamiseks püstitati kaks uurimisküsimust. Esimesele uurimisküsimusele *Milline on koolieelses eas lastele inglise keelt õpetavate õpetajate laulude ja salmide kasutamise praktika varases võõrkeeleõppes* vastust otsides saadi teada, et kui laule kasutas enda praktikas keeleõppe eesmärgil enamus õpetajatest iga tund, siis salme kasutati oluliselt vähem. Intervjueeritud õpetajate poolt leidsid kasutamist mitmete autorite (nt Murphey, 2002; Phillips, 1993; Reilly & Ward, 2003) poolt esile toodud laulutüübid. Valimisse sattunud õpetajad olid kasutanud enim tegevustega seotud laule, loendamislaule, tähestikulaule, tähtpäevadega seotud laule, temaatilisi laule ja rütmilaule. Kuigi salme kasutati inglise keele õppes lauludest vähem, olid ka salmide puhul kasutust leidnud mitmed Brewster'i jt (2002) poolt välja toodud koolieelikutele sobivad salmide tüübid: liisusalmid, salmid, mida loetakse hüppenõoriga hüppamise ajal, nn keeleväanajad, mõistatused ja naljad, sõnamängulised luuletused. Antud juhul on siiski oluline märkida, et õpetajate loetletud laulude ja salmide kokkusobivus kirjanduses väljapakutud liigitustega võis tuleneda osaliselt ka sellest, et intervjueeritavad õpetajad vajasid nende teemade juures vastamisel takerdudes abistavaid vihjeid.

Tulemustest väärrib eraldi väljatoomist asjaolu, et kohati kasutasid õpetajad laule salmidena või vastupidi. Näiteks vaadeldi mõningaid laule, mida loeti rütmiliselt ja ilma muusikata, kui salme. Töö autor leiab, et salmide väiksemat kasutust aitab selgitada tõik, et valdav enamus õpetajatest olid intervjueerimise hetkel vähese töökogemusega ning nagu ka intervjuudest selgus, kasutasid tundide läbi viimiseks kõige rohkem huvikooli poolt koostatud materjale, millest suure osa moodustasid laulud.

Lapsed õpivad kõige tõhusamalt siis, kui neil on hea olla. Brewster jt (2002) rõhutavad, et varases võõrkeeleõppes on seda võimalik teostada valides laste vanusele, teadmiste ja oskustele

sobivad laulud ja salmid. Uurimuse tulemusel ilmnes, et õpetajate arvamused laulude ja salmide tundideks valimisel arvestatavatest põhimõtetest olid suures osas sarnased mitmete autorite (nt Dunn, 2012; Goodger, 2005; Slaterry & Willis, 2001) omaga, mille järgi arvestavad nad enda tundideks laule ja salme valides peamiselt kolme kriteeriumiga: pikkus, keerukus ja lastepärasus. Töö autor leiab, et vaatamata sellele, et mitme intervjuueeritud õpetaja töö kogemus ei olnud veel väga pikk, oli neil varasemate kogemuste pinnalt juba tekkinud arusaam, mis on lastele jõukohane, vastuvõetav ja omandatav ning seetõttu teadsid nad hästi, milliseid kriteeriume laulude ja salmide valimisel eelkõige silmas pidada.

Erinevalt Reilly ja Ward (2003) soovitusel, et varase võõrkeeleõppe teemasid tuleks lõimida laste emakeelses keskkonnas õpetatavate teemadega, et võimaldada lastel emakeelse ja võõrkeelse materjali vahel seoste loomist, ilmnes õpetajate vastustest, et pigem arvestati tegevuste planeerimisel inglise keele õppekava nõudeid. Eesti keeles õpetatavate teemadega arvestati peamiselt aastaaegade ja tähtpäevade teemasid tutvustades. Põhjuseks, miks võõrkeele õpetajad laste emakeelses keskkonnas käsitletavaid teemasid oma tundide teemadega vaid osaliselt integreerivad, võib arvatavasti pidada võõrkeele õpetajate ja lasteaiaõpetajate vähest omavahelist suhtlust. Suures osas toimub võõrkeeleõppe lasteaedades koolieelikutele võõrkeeleõpet pakkuvate firmade sisseostetud teenuse kaudu, mistõttu lähtuvad võõrkeele õpetajad pigem neile etteantud programmist ning ei ole niivõrd kursis teemadega, mida käsitletakse laste emakeelses keskkonnas.

Töö autor on arvamusel, et laulule või salmile toetuva tegevuse planeerimisel on õpetaja ülesanne kasutada laule ja salme asjatundlikult erinevate teemade ja tegevuste juures ning samuti tuleks toetada nende tähendusest arusaamist ja meeldejätmist mänguliselt. Dunn (1983, 2012) ning Slaterry ja Willis (2001) soovivad lastele nende emakeeles laulude ja salmide sisust lihtsa ülevaate andmiseks või nende ilmestamiseks mitmesuguste tegevuste ja näitlike õppevahendite kasutamist. Uurimuse tulemustest ilmnes, et kõige enam kasutasid õpetajad laulude ja salmide teksti mõistmise ning meelde jätmise toetamiseks näiteks piltide, esemete, videote näitamist ja tähendusest rääkimist, kuid ka liigutuste tegemist, imiteerimist, läbimängimist ja kordamist. Nimetatud tegevused on loomulikuks ja tavapäraseks osaks koolieelikutega tegelemisel.

Laulude ja salmide õppimisel on Phillips (1993) ning Reilly ja Ward (2003) toonud välja muusika ja/või saatva rütmi kasutamise olulisuse. Ka uurimuses osalenud õpetajad pidasid laulude ja salmide abil inglise keele õppimisel muusika ja/või saatva rütmi kasutamist üsna

tähtsaks, kuna muusika ja rütm aitavad muuta tunni nii õpetajate kui ka laste jaoks lõbusamaks ja huvitavamaks. Rütmi olulisuse hindamine võib olla tingitud ka sellest, et enamike laulude ja salmide allikates on audiomaterjalid olemas.

Brewster jt (2002) leiavad, et ühiselt laulmine ja salmide lugemine aitab kujundada rühma isikupära ning Slattery ja Willis (2001) on leidnud, et see annab lastele kogemuse meeskonnatöö toimimisest. Ka uurimuse tulemustest selgus, et laulude ja salmide ettekandmine õpetajate tundides toimus enamasti ühiselt. Samas aga töid õpetajad välja, et laule ja salme esitati nende gruppides mõnikord ka individuaalselt, kuid seda vaid laste soovi korral. Kuna tegemist oli koolieelikute õpetamisega, siis lasteaias on laulude ja salmide õppimine ja esitamine tavaliselt ühine ettevõtmine. Seejuures on oluline roll õpetajate õpetamisviisil, sest kõige parem on, kui nad lastele laulude ja salmide õpetamisel neid ise ette laulavad või loevad. Uurimuse tulemustest selgus, et kõik õpetajad kasutasid õpetamisel vahetut esitamist, kuid need, kes olid kohati oma inglise keele häälduse või laulmisoskuse suhtes ebakindlad, kasutasid toetava vahendina ka lindistusi. Kuigi kõik intervjueeritavad pidasid laulude ja salmide vahetul esitamisel õpetaja korrektset hääldust tähtsaks, olid nende hinnangud enda hääldusoskusele erinevad, varieerudes keskmisest väga heani. Lisaks sellele, et Dunn (1983, 2012) on leidnud, et laulude ja salmide vahetu esitamine aitab rikastada õpetaja ja laste vahelisi suhteid, leiab töö autor, et lastel on sel moel laulu või salmi lihtsam õppida, sest sellisel viisil saab oluliselt kiiremini ja mugavamalt teha igal hetkel pausi, selgitada keerulisi kohti, taasesitada või jätkata pooleli olevast kohast.

Teisele uurimisküsimusele *Missugused on õpetajate tõlgendused oma praktikale* vastust otsides saadi teada, et õpetajate arvates on koolieelikutele sobivatel ingliskeelsetel lauludel ja salmidel palju võõrkeele õppimist ja õpetamist toetavaid omadusi. Seetõttu kasutasid uurimuses osalenud õpetajad neid mitmetel eesmärkidel paljude teemade juures (nt kehaosad, pühad ja tähtpäevad, värvid jne) ja tegevuste erinevatel etappidel (sissejuhatav osa, põhi- ja kinnistav osa ning lõpetav osa). Sarnaselt mitmete autorite poolt teoorias toodule (Brewster et al., 2002; Phillips, 1993; Slattery & Willis, 2001) kajastusid osaliselt ka uurimistulemustes tähenduselt sarnased laulude ja salmide kasutamise eesmärgid, näiteks tähelepanu haaramine, sõnavara tutvustamine ja kinnistamine, sobiva atmosfääri loomine, kuulamisülesannete tegemine. Phillips (1993) ja Thornbury (2006) on leidnud, et lapsed omandavad lauludest ja salmidest alateadlikult uusi keelelisi teadmisi ja oskusi ka siis, kui neid kasutatakse vaikse taustana loova tegevuse

juures. Nimetatud aspekt leidis äramainimist ka käesolevas uurimuses, et õpitava meeldejätmist toetab see, kui lapsed kuulevad uut laulu juba eelmisel tunnil mingi tegevuse taustaks.

Intervjueeritud õpetajad pidasid laulude ja salmide kasutamise eesmärkidest tähtsaks õppimise lihtsustamist ja lastele loomupärase tegevuse pakkumist, ehk eesmärke, mida on esile toonud ka Ruutmets ja Saluveer (2008). Kui Brewster jt (2002) toovad laulude ja salmide kasutamise olulise eesmärgina välja veel ka häälduse ja intonatsiooni harjutamise, siis antud uurimuses osalenud õpetajad neid aspekte ei maininud. Kuna laulude ja salmide kasutamisel varases võõrkeeleõppes on palju eesmärke, siis erinevad eesmärgid võivad olla tingitud erinevustest õpetamisstiilis või laste vanuses.

Eeltoodust võib järeldada, et laule ja salme võib pidada väärtuslikuks vahendiks inglise keelt koolieelses eas õppivatele lastele ja õpetavatele õpetajatele. Intervjueeritud õpetajad leidsid sarnaselt Brewster jt (2002), et hoolikalt valitud laulud ja salmid toetavad mitmekülgset võõrkeeleõppega seotud oskuste (keelelised, psühholoogilised, kognitiivsed, kultuurilised, sotsiaalsed) arengut. Lisaks leidsid antud uuringu jaoks intervjueeritud õpetajad, et laulude kasutamine aitab arendada laste musikaalseid oskusi.

Kuna lastelaulud ja -salmid on motiveerivad ja lõbusad, siis õpitavaga seonduvad positiivsed emotsioonid motiveerivad omakorda õppima (Mikk, 2000). Ka käesoleva töö uurimistulemustest selgus, et õpetajate arvates olid lapsed laulude ja salmide abil inglise keele õppimiseks väga motiveeritud.

Uurimuses osalenute vastustest nähtus, et laulude ja salmide kasutamisel võõrkeeleõppes ei ole suuri puudusi. Vaid ühel juhul mainiti, et näiteks uue laulu õppimise protsessi alguses võivad lapsed mõnikord tunda hirmu muusikaga järje pidamisel. Samas on töö autor arvamusel, et nimetatud puudus ei ilmne ainult võõrkeelse materjali puhul, sest mistahes laulu või salmi ja sellega seonduva uue sõnavara õppimine on algusjärgus keeruline ning lapsed võivad alguses kogeda raskusi muusika järgi laulmisel. Uusi laule ja salme tuleb palju korrata ning nende meeldejätmiseks peab lastele andma aega, sest kõige kergemini jäävad lastele meelde vaid konkreetse tähendusega sõnad (Dunn, 1983, 2012). Tulemuste põhjal võib välja tuua, et sellist olukorda saab ära hoida uute laulude ja salmide osade kaupa õppimise ja kordamisega. Ka Järva (1998) ja Nürnbergi soovitusete (1996) kohaselt peaks alustama laste kuulamisoskuse arendamisest, sest alles mõne aja pärast hakkavad lapsed kuuldut jäljendama, võõrkeelseid sõnu ja lühikesi fraase ütlema. Dunn (1983, 2012) lisab, et õpetaja peaks esitama lastele õpetatavat

laulu või salmi ühe või mitu korda aeglaselt ja selgel häälel ning seejärel seda koos nendega kordama.

Laulude ja salmide kasutamisel varases võõrkeeleõppes soovitab Dunn (2012) pakkuda lastele võimalust selgeks õpitud laulude ja salmide esitamise kaudu näidata teistele õpitud uusi teadmisi ja oskusi. Thornbury (2006) järgi tuleks lapsi julgustada avaldama oma arvamust õpitud laulu või salmi kohta ja rääkima tunnetest, mida selle esitamine tekitas, sest tähtis on, et õpetaja märkaks, tooks esile ja premeeriks laste pingutusi kogu õppeprotsessi vältel. Intervjueeritud õpetajad kasutasid kõige enam laste premeerimisena kiitmist, kuid nimetati ka õpetaja kõrvale istuma lubamist, iseendale plaksutamist, teistele eeskujuks toomist, kontsertide korraldamist ja esinemist ning kleepsude andmist. Kõik nimetatud tegevused sobivad minu hinnangul koolieelikute premeerimiseks.

Töö väärtus, meetodi kriitika ja soovitud edaspidisteks uurimusteks

Käesoleva bakalaureusetöö tulemused võiksid huvi pakkuda koolieelsete lasteasutuste õpetajatele, et saada vajalikke mõtteid või meetodeid, mida igapäevatoos rakendada. Kõnealune uurimistöö võiks pakkuda mõtlemisainet ka lapsevanematele, kes tahavad teemast rohkem teada saada, kuna plaanivad oma last koolieelses lasteasutuses võõrkeeleõppe tegevustesse suunata. Samuti võib antud tööst kasu olla üliõpilastele, kes tulevikus sarnaseid teemasid uurivad või inglise keelt kui võõrkeelt koolieelses eas õpetada soovivad.

Siiski tuleb uuringu tulemuste analüüsil ja tõlgendamisel arvestada erinevate piirangutega. Antud juhul tuleb kindlasti arvestada sellega, et valimi koostamisel esile kerkinud raskuste tõttu kajastab uurimus rohkem just algajate õpetajate arvamusi, kuna vähese õpetamiskogemusega õpetajad olid meelsamini nõus uurimuses osalema. Samuti peaks uurimuse tulemustega tutvudes arvestama seda, et mõnel õpetajal ei olnud ettevalmistust koolieelses pedagoogikas või inglise keele õpetamises ning ühel õpetajal puudus erialane ettevalmistus mõlemas valdkonnas. Sarnase uurimuse läbiviimisel mõnedes teistes piirkondades võivad saadud tulemused seetõttu erineda antud uurimuse tulemustest. Väikse valimi tõttu pole uurimuse põhjal võimalik teha ka üldistavaid järeldusi. Valitud uurimismeetod – poolstruktureeritud intervjuu – võimaldas siiski uuritavatega hea usaldusliku ja vaba suhtlusõhkkonna loomist, mistõttu saadud vastused olid põhjalikud ning ausad.

Teemat on võimalik põhjalikumalt edasi uurida magistritöös, suurendades valimit ja keskendudes teistele piirkondadele või uurida ka teiste keeleõppe tegevuste kasutamist varastes võõrkeeleõppe tundides.

Tänuõnad

Töö autor tänab kõiki uurimuses osalenud õpetajaid, et nad leidsid intervjuude läbiviimiseks aega ning olid nõus oma kogemusi ja arvamusi jagama.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Töö autori allkiri:

Kuupäev:

Kasutatud kirjandus

- Brewster, J., Ellis, G., & Girard, D. (2002). *The Primary English Teacher's Guide* (2nd ed.). Harlow: Pearson Education Limited.
- Brumen, M. (2011). The perception of and motivation for foreign language learning in pre-school. *Early Child Development and Care*, 181(6), 717-732.
- Delsinne, M.-C. (2005). Feline frolics. *English Teaching Professional*, 40, 24.
- Dunn, O. (1983). *Beginning English with Young Children*. London: Modern English Publications.
- Dunn, O. (2012). *Introducing English to Young Children: Spoken Language*. Glasgow: North Star ELT.
- Eagan, R. (s.a.). *Game for a Game?: Games, Trivia, Folklore and Fun*. Teaching and Learning Company.
- Edward Lear Home Page (2012). *A Book of Nonsense*. Külastatud aadressil <http://www.nonsenselit.org/Lear/BoN/bon010.html>.
- Einaru, E. (2007). *Inglise keele õpetamine eelkoolieas*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Elektrooniline Riigi Teataja (2011). *Põhikooli riiklik õppekava. Lisa 2: Ainevaldkond "Võõrkeeled"*. Külastatud aadressil https://www.riigiteataja.ee/aktiilisa/1200/9201/1009/VV1_lisa2.pdf#.
- Elvin, P., Maagerø, E., & Simonsen, B. (2007). How do the dinosaurs speak in England? English in kindergarten. *European Early Childhood Education Research Journal*, 15(1), 71-86.
- Goethe-Institut Estland (2013). *Varajane saksa keele õpe. Saksa keel lasteaias*. Külastatud aadressil <http://www.goethe.de/ins/ee/tal/lhr/ffl/et3818525.htm>.
- Goodger, C. (2005). Songs in action. *English Teaching Professional*, 40, 22-23.
- Graham, C. (2006). *Creating Chants and Songs*. Oxford: Oxford University Press.
- Hadfield, J., & Hadfield, C. (2008). *Introduction to Teaching English*. Oxford: Oxford University Press.
- Haljak, R. (2009). *Juttude kasutamine inglise keele kui võõrkeele õpetamisel teist aastat keelt õppivatele lastele*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Haljak, R. (2011). *Dramatiseeringute kasutamine koolieelse lasteasutuse õppetegevustes emakeele ja võõrkeele õpetamisel*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.

- Halliwell, S. (1992). *Teaching English in the Primary Classroom*. London and New York: Longman Group Limited.
- Inbar-Lourie, O. (2010). English only? The linguistic choices of teachers of young EFL learners. *International Journal of Bilingualism*, 14(3), 351-368.
- Jakobson, T., & Talinurm, M. (2009). *Liisusalmid ja lasteriimid: liisusalvide ja lasteriimide kasutusvõimalused lasteaia õppe- ja kasvatustegevustes*. Tallinn: Ilo.
- Jarvis, S. (2013). How effective is it to teach a foreign language in the Foundation Stage through songs and rhymes? *Education 3-13: International Journal of Primary, Elementary and Early Years Education*, 41(1), 47-54.
- Järva, J. (1998). *English for Young Learners*. Tallinn: Koolibri.
- Karmiste, K. (2009). *Sõnavara õpetamine inglise keeles kui võõrkeeles 5-6-aastastele lastele*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Karu, M. (2009). *Inglise keele kui võõrkeeles õpetamine 5-6-aastastele lastele läbi kunsti- ja käsitöötegevuste*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Kivijärv, A. (2010). *Valentinipäeva ja Halloween'i tähistamine koolieelses lasteasutuses*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Infotrukk.
- Linse, C. T. (2005). *Practical English Language Teaching: Young Learners*. New York: McGraw-Hill.
- Mangold, A., & Bierich-Schopmeyer, K. (2010). *Das schönste Instrument. Wer im Kindergarten singt, fördert alle Sinne*. Külastatud aadressil <http://www.erziehungskunst.de/artikel/das-schoenste-instrument-wer-im-kindergarten-singt-foerdert-alle-sinne/>.
- Mayring, P. (2000). *Qualitative Content Analysis*. Külastatud aadressil <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1089/2385>.
- Mikk, J. (2000). Interest a text can offer. In J. Mikk (Ed.), *Textbook: research and writing* (pp. 229-253). Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Murphey, T. (2002). *Music and Song* (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Nürnbergi soovitusel varajaseks võõrkeelesõppeks* (1996). Külastatud aadressil <http://www.goethe.de/lhr/prj/nef/etindex.htm>.

- Omari, D. R. (2001). *A Comparison of Foreign Language Teaching Methods: Total Physical Response versus Song/Chants with Kindergartners*. Publitseerimata magistritöö. Johnson Bible College.
- Otto, K. (2013). *Varajase võõrkeeleõppe eelistest ja probleemidest Tartu lasteaedade võõrkeeleõpetajate arvamuste põhjal*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Peek, K. (2007). *Inglise keele kui võõrkeele õpetamisest koolieelses eas*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Phillips, S. (1993). *Young Learners*. Oxford: Oxford University Press.
- Reilly, V., & Ward, S. M. (2003). *Very Young Learners* (8th ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Ruutmets, K., & Saluveer, E. (2008). Võõrkeel. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 303-320). Tartu: TÜ Kirjastus.
- Scott, W. A., & Ytreberg, L. H. (1990). *Teaching English to Children*. London: Longman.
- Scrivener, J. (2005). *Learning Teaching: a Guidebook for English Language Teachers*. (2. trükk). Oxford: Macmillan Publishers Limited.
- Skopinskaya, L. (1996). *A Handbook of English Language Teaching*. Tallinn: Koolibri.
- Slattery, M., & Willis, J. (2001). *English for Primary Teachers: a Handbook of Activities and Classroom Language*. Oxford: Oxford University Press.
- Tamm, K. (2013). *Juttude kasutamine inglise keele kui võõrkeele ja eesti keele kui teise keele õpetamisel Tartu ja Tallinna lasteaedades*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Thornbury, S. (2006). *An A-Z of ELT: a Dictionary of Terms and Concepts*. Oxford: Macmillan Publishers Limited.
- Wong Kwok Shing, R. (2006). Enhancing English among second language learners: the pre-school years. *Early Years: An International Research Journal*, 26(3), 279-293.

Lisa 1. Näited varaseks võõrkeelesõppeks sobivatest lauludest

Varaseks inglise keele õppeks sobivate laulude näited on toodud alljärgnevalt.

- Tegevustega seotud laul (*action song*)

Märkus: laulu ajal puudutavad lapsed laulu sõnadele vastavaid kehaosi.

Head and shoulders, knees and toes, knees and toes,
Head and shoulders, knees and toes, knees and toes
Eyes and ears and mouth – and – nose,
Head and shoulders, knees and toes, knees and toes.
(„Head and shoulders, knees and toes“, Phillips, 1993, lk 102)

- Näpumängulaul (*finger play song*)

Märkus: laulu ajal teevad lapsed käte ja sõrmedega laulu sõnadele vastavaid liigutusi.

These are mother's knives and forks,
(*lapsed panevad sõrmed vaheliti, sõrmeotsad ülespoole*)
This is mother's table,
(*lapsed tasandavad käed ja käsivarred lamedaks*)
This is mother's looking glass,
(*lapsed suunavad peopesad näo poole*)
And this is baby's cradle.
(*lapsed suunavad peopesad ülespoole, kiigutavad käsivarsi*)
(„Mother's knives and forks“, Linse, 2005, lk 206)

- Loendamislaul (*counting song*)

Märkus: laulu ajal näitavad lapsed laulu sõnadele vastavat arvu sõrmi.

One little, two little, three little fingers
Four little, five little, six little fingers
Seven little, eight little, nine little fingers
Ten fingers on my hands.
Ten little, nine little, eight little fingers
Seven little, six little, five little fingers
Four little, three little, two little fingers
One finger on my hands
(„Ten little fingers“, Phillips, 1993, lk 104)

- Tähestikulaul (*alphabet song/spelling song*)

Märkus: laulu ajal näitab õpetaja lastele laulu sõnadele vastavaid tähti. Kui lapsed tähestikku juba teavad, soovib Dunn (2012), et laulmise ajal võiksid lapsed ise vastavatele tähtedele osutada ning teisel korral need õigesse järjekorda panna.

A – B – C – D – E – F – G, H – I – J – K – L – M – N – O – P,

Q – R – S, T – U – V, W – X, Y – Z,

Now I know my A – B – C's,

Tell me what you think of me?

(„The Alphabet song“, Linse, 2005, lk 204)

- Tähtpäevadega seotud laul (*song for a special occasion*)

Märkus: laulu ajal plaksutavad lapsed muusika rütmis kaasa ning laulu lõppedes teevad nii mitu plaksu, kui vanaks sünnipäevalaps saab.

Happy birthday to you

Happy birthday to you

Happy birthday dear (*lapse nimi*)

Happy birthday to you!

(„Happy birthday“, Phillips, 1993, lk 106)

- Teemaatiline laul (*topic song*)

Märkus: laulu ajal teevad lapsed laulu sõnadele vastavaid liigutusi.

Incy wincy spider climbed up the spout.

(*lapsed kujutavad käe abil ämblikku ronimas*)

Down came the rain and washed poor Incy out.

(*lapsed imiteerivad sõrmedega vihmaadu*)

Out came the sun and dried up all the rain.

(*harali sõrmedega näitavad enda pea kohal päikest*)

Incy wincy spider climbed up the spout again.

(*lapsed kujutavad käega ämblikku ronimas*)

(„Incy wincy spider“, Reilly & Ward, 2003, lk 81)

- Rütmilaulud (*chants*)

Märkus: laulu alustatakse aeglaselt imiteerides aururongi kohalt liikuma hakkamist, kiirust kogudes lauldakse üha tempokamalt ning viimaste sõnade puhul jälgendatakse rongi viilet.

Coff-ee Coff-ee

Tea and biscuits

Tea and biscuits

Fish and chips

Fish and chips

Sou-oup! Sou-oup!

(„The Train“, Phillips, 1993, lk 110)

Märkus: laulu võib esitada jagades lapsed kaheks – küsijate ja vastajate grupp, hiljem rollid vahetatakse.

Where's the fly?

In the sky.

Where's the bee?

In the tree.

Where's the mouse?

In the house.

Where's the snake?

In the cake.

Oh NO!

(„Where's the fly?“, Graham, 2006, lk 91-92)

Lisa 2. Näited varaseks võõrkeelesõppeks sobivatest salmidest

Varaseks inglise keele õppeks sobivate salmide näited on toodud alljärgnevalt.

- Liisusalm (*dipping rhyme*)

Märkus: lapsed seisavad ringis ja liisusalmi lugeja ütleb salmi, osutades iga sõna juures sõrmega järgmisele mängijale. Kellele viimane sõna langeb, saab kas rollist vabaks või saab endale rolli. Lugemist alustatakse uuesti või vastupidi.

Eeny, meeny, miney, mo,
Catch a tiger by his toe,
When he roars, (ROAR) let him go,
Eeny, meeny, miney, MO!
(„Eeny, meeny, miney, mo“, Dunn, 2012, lk 174)

- Hüppenõoriga hüppamise ajal loetavad salm (*skipping rhyme*)

Märkus: salmi kasutatakse hüppenõoriga hüpates ja numbrite jada katkeb, kui hüppamine sassi läheb. Koolieelikud peaksid piirduma numbritega 1 – 10 ja neid vajadusel korduvalt lugema.

I can do the bunny hop.
I can do the splits.
I can do the wiggle, waggle
Just like this . . .
1, 2, 3, . . .
(„I can do the bunny hop“, Eagan, s.a., lk 107)

- Keeleväänajad (*tongue twisters*)

Red lorry, yellow lorry
(Brewster et al., 2002, lk 167)

Busy buzzing bumble bee
(Dunn, 2012, lk 225)

Three free flies
(Dunn, 2012, lk 225)

Two tiny tigers take taxis to town.

(Dunn, 2012, lk 225)

- Mõistatus (*riddle*)

I'm a very big animal

You see at the zoo

I've a very nice trunk

I can squirt water through

(Brewster et al., 2002, lk 166)

- Naljad (*jokes*)

Waiter, waiter! There's a fly in the butter!

Yes sir, it's a butterfly.

(„Waiter, Waiter“, Brewster et al., 2002, lk 166)

Knock, knock,

Who's there?

Amos.

Amos who?

A mosquito just bit you (*näpista kätt või jalga*). Ow!

(„Knock, Knock“, Dunn, 2012, lk 228)

- Sõnamänguline naljaluuletus (*limerick*)

There was an Old Man with a beard,

Who said, “It is just as I feared!

Two Owls and a Hen,

Four Larks and a Wren,

Have all built their nests in my beard!”

(„There was an Old Man with a beard“, Edward Lear Home Page, 2012)

Lisa 3. Intervjuu kava

- Intervjueeritavale uurija isiku ning uurimuse teema ja eesmärgi tutvustus.
- Intervjueeritava informeerimine intervjuu protseduurist.
- Meeldiva ja usaldusliku õhkkonna loomine.

Sissejuhatava iseloomuga küsimused ehk taustaküsimused intervjueeritava kohta

1. Mis hariduse olete omandanud? *Milline on Teie ettevalmistus koolieelses pedagoogikas ja/või inglise keele õpetamises?*
2. Kas Te olete osalenud ka varase võõrkeele (inglise keele) õpetamise alastel täiendkoolitustel? *Oskate Te meenutada, mis teemal need kursused olid? Kui heaks hindate oma metoodika-alast ettevalmistust varase võõrkeele õpetamiseks?*
3. Milliseks hindate oma inglise keele oskuse taset (B1, 2; C1, 2)? *Kas Te hindate seda taset piisavaks koolieelses eas lastele inglise keele õpetamiseks?*
4. Kui kaua on Teil koolieelses eas lastele inglise keele õpetamise kogemust?
5. Kus/Millistes lasteaedades Te praegu lastele inglise keelt õpetate?
6. Mis vanuses lapsed hetkel Teie tundides käivad?
7. Kui palju lapsi on ühes grupis?
8. Kui pikk on üks Teie poolt läbiviidav inglise keele tund?

Küsimused koolieelses eas lastele inglise keelt õpetavate õpetajate laulude ja salmide kasutamise praktika kohta varases võõrkeeleõppes

9. Kui sageli kasutate enda praktikas laule ja salme keeleõppe eesmärgil? *Milliste tegevuste etappidel (sissejuhatav osa, põhiosa, kinnistav osa, lõpetav osa) Te laule ja salme kõige rohkem kasutate?*
10. Milliseid (mis tüüpi) laule Te varaseks inglise keele õppeks kasutate? Palun nimetage mõned enamlevinud laulud, mida olete varases võõrkeeleõppes kasutanud.
11. Milliseid (mis tüüpi) salme Te varaseks inglise keele õppeks kasutate? Palun nimetage mõned enamlevinud salmid, mida olete varases võõrkeeleõppes kasutanud.
12. Kust leiate sobivaid laule ja salme, mida enda tundides kasutada?
13. Kuidas teete valiku, milliseid laule ja salme tundides kasutada? *Milliseid põhimõtteid Te laulude ja salmide valimisel inglise keele õppes arvestate? Kui tihti arvestate laulude ja salmide valimisel varaseks võõrkeeleõppeks teemadega, mida lapsed oma emakeelses keskkonnas parasjagu käsitlevad?*

14. Palun kirjeldage, kuidas toimite uue laulu või salmi tutvustamisel lastele. Palun kirjeldage oma tavapärasest protseduuri uue laulu või salmi tutvustamisel.
15. Mis tegevusi kasutate selleks, et aidata lastel õppimise käigus lauludes ja salmides esinevaid sõnu ning teksti tähendusest arusaamist paremini mõista?
16. Kuidas aitate lastel laulude ja salmide meeldejätmist kergemaks teha?
17. Kui oluliseks peate laulude ja salmide abil inglise keele õppimisel muusika ja/või saatva rütmi kasutamist?
18. Kuivõrd on laulude ja salmide ettekandmine Teie grupis ühine tegevus ning kui palju esitavad lapsed laule ja salme individuaalselt?
19. Kas Te eelistate inglise keele õpetamisel lastele kasutada laulude ja salmide vahetut esitamist või lüüditusi? *Kui tähtsaks peate laulude ja salmide esitamisel õpetaja korrektset hääldust? Milliseks hindate enda hääldusoskust?*
20. Kuidas premeerite laste pingutusi laulude ja salmide õppimise protsessi vältel?

Küsimused õpetajate tõlgenduste kohta oma praktikale

21. Palun kirjeldage, mis eesmärkidel Te laule ja salme inglise keele õppes kasutate. *Milliste teemade juures Te laule ja salme kõige rohkem kasutate?*
 22. Milliseid võimalusi loob laulude ja salmide kasutamine inglise keele õpetamise vahendina õpetajatele? *Milliste võõrkeelesõppega seotud oskuste arengut on võimalik tundides laulude ja salmide kasutamisega kõige enam toetada?*
 23. Millist kasutegurit võib laulude ja salmide kasutamine õppe osana pakkuda lastele? *Kui motiveeritud on lapsed laulude ja salmide abil inglise keelt õppima?*
 24. Kas laulude ja salmide kasutamisel keelesõppes on Teie arvates ka puudusi? Kui jah, siis milliseid? Palun põhjendage.
- Intervjueerijapoolne lühikokkuvõtte tegemine intervjuus räägitust.
 - Intervjueeritava tänamine uurimuses osalemise eest.

Lisa 4. Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Ele Margna

sünnikuupäev: 16.04.1989

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Laulude ja salmide kasutamise praktika ning tõlgendus oma praktikale viie koolieelses eas lastele inglise keelt õpetava õpetaja näitel“, mille juhendaja on Kristel Ruutmets (MA),
 - 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-i lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 19.05.2014